

JUTRANJE NOVOSTI

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan zjutraj, izvenšil pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/L. — Telefon št. 213

Brzjavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravišтво: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Oglasi po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znak za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Brez nasilja.

Mnogi nasprotni Narodne radikalne strake pondarjajo, da nikdo ne veruje v njeno zmago. Iz peres naših nasprotnikov res ne moremo kaj boljšega pričakovati. Če pišejo „nikdo“, potem imajo gotovo sebe v mislih. Prognose kretejših in resnejših ljudi se glase sveda drugače.

Tako piše n. pr. g. Albert Musset v pariškem listu „Journal des Debats“ na podlagi svojih osebnih opazovanj o radikalnih sledeč: „Njihova moč se še vedno čuti v vseh delih troimene kraljevine. Stevilčno ne bo stranka prav nič nazadovala, verjetno pa je, da bo izšla iz volitev celo še močnejša.“ Na to navaja g. Musset pokrajine, v katerih bo Narodna radikalna stranka smagala. Njeni nasprotniki, pravi g. Musset, se poslužujejo navadnih reklamnih metod. „Se nikoli ni imela Narodna radikalna stranka toliko avtoritete — tako na znotraj kakor v inozemstvu — kakor sedaj. Tisočeri in tisočeri brzojav, odposlani Glavnemu odboru Narodne radikalne stranke, so znak zaupanja in spoštovanja, ki ga uživa stranka v vseh delih države. V zunanje političnem pogledu mora stranka imeti avtoriteto, ker temelji njen program v glavnem na narodnem edinstvu.“

Po vseh zunanjih in notranjih simptomih sodeč, more Narodna radikalna stranka mirno gledati v bližnjo bodočnost. Prišlo bodo volitve in nas uverile o resnici tega razpoloženja. Če bi se o nekatere želje naših nasprotnikov uresničile, bomo z druge strani uresničili tudi svoje želje.

Mi prepuščamo nasprotnikom Narodne radikalne stranke svobodne roke v tej volilni borbi. Politične metode naše stranke so bile vedno osnovane na principih svobodne sodbe in svobodnega izbiranja. Nikakor ne bi bilo prav, če bi nam nasprotniki očitali, da se poslužujemo istih metod (kako oni) in da s tem z istimi parolami na volitve. Vsi se lahko poslužujemo v tej volilni kampanji dovoljenih sredstev, eni kakor drugi, naravno pa je, da se mora vse to vršiti v mejah zakona in Ustave.

Naša iskrena želja je, da se izvršijo tudi te volitve v miru in redu, osigurane pred vsakim nemoralnim uplivom, bodisi od zunaj ali od znotraj. Če stranke, ki stoje izven vlade, tega ne razumejo, jim še zato ni treba napadati NRS, ki se ni napram njim prav nič zagrešila. Z drugimi besedami: radikalnem čut morale ne dopušča, da bi ene favorizirali, druge pa zapostavljali. Dolžnost in naloga vlade v tem trenutku je, da očuva svojo nepristranost na pram kandidatom vseh strank na splošno in posamezno. Vlada je v tem kratkem času dokazala, da je veliki državi in nacionalni nalogi dorasla, zato se ji mora čestitati. Radi tega se ne moremo v volilni agitaciji posluževati nobenih ponižujočih metod.

To, kar delajo demokrati s svojimi nacionalističnimi organizacijami v Volvodini — žal, tudi v Sloveniji — in zemljoradniki v Stari Srbiji in Črni gori, bi sigurno privedlo do krvavih mečejev, če vlada ne bi razpolagala z dovoljno energijo. Vse to nas navdaja s prepričanjem, da bo 18. marca vladal v vsej državi vzoren red in mir. To je potrebno, da narod v popolnem miru kavoli svoje zastopnike. Ne dvomimo pa, da bo narod znal presojati naš notranji položaj in da se bo tako opredelilo, da bo dal potrebno moč onim, ki so za deo in red ter potemtakem žele državi mir, napredek in gospodarsko blagostanje.

GRSKO ODLIKOVANJE DR. NINCICA
Beograd, 17. febr. (Z) Iz Aten poročajo, da je grški kralj podelil znanemu ministru dr. Ninciču veliki križec reda sv. Spasitelja.

NASTAVLJANJE RUSOV V DRŽAVNI SLUŽBI

Beograd, 17. febr. (Z) Glavna kontrola je poslala ministrskemu svetu protest proti ukaznemu nastavljanju Rusov v državni službi. Glavna kontrola navaja v tem protestu, da se inorejo po zakonu nastavljanje inozemci z ukazom v državni službi le tedaj, ako imajo naše državljanstvo že sedem let, in da zaradi tega v nobenem slučaju ne bo potrdila izdatkov za njihove plače. Nepotrjene izdatke bo glavna kontrola poslala državnemu svetu v nadaljnje postopanje.

Narodno radikalni kandidati v Sloveniji.

Beograd, 17. febr. (Z) Danes je dospela semkaj iz Maribora deputacija članov Narodne radikalne stranke, ki je naprosila finančnega ministra dr. Stojadinovića, naj sprejme mesto nosilca radikalne kandidatne liste za mariborsko okrožje. Dr. Stojadinović je to kandidaturu sprejel in obljubil, da pride te dni v Maribor, kjer bo imel več konferenco.

Beograd, 17. febr. (Z) Včeraj popoldne se je vršila seja akcijskega odbora Narodne radikalne stranke, katere so se udeležili tudi predsednik vlade Pašić in večina v Beogradu se nahajajočih ministrov. Na dnevnem redu je bila določitev kandidatnih list za Slovenijo in Hrvatsko. Za nosilca radikalne kandidatne liste v Sloveniji je bil v mariborskem okrožju izvoljen finančni minister dr. M. Stojadinović, za ljubljansko okrožje pa minister dr. Niko Zupanič.

Beograd, 17. febr. (Z) Včeraj popoldne in zvečer je imela Narodna radikalna stranka sejo o pripravih za volitve v narodno skupščino. Bavila se je tudi s poravnavo raznih nesoglasij in sporov, ki so se pojavili pri kandidatu-

rahi in določitvi nosilcev list. Izravnava nasprotstev ni bila ravno lahka, ker je bilo premalo časa na razpolago, in imajo tudi osebe, za katere gre, v prebivalstvu ali pa v Narodni radikalni stranki močno zaslonbo. Vendar je mogla seja priti do gotovega zaključka. Tako se je sklenilo, da kandidirata kot nosilca liste finančni minister dr. Stojadinović v mariborskem, minister dr. Niko Zupanič pa v kranjskem volilnem okrožju. Nadalje se je v sporazumu s krajevnimi odbori sklenilo, da se izvolijo za nosilce oficijelnih radikalnih kandidatnih list v smederevskem okrožju Tajsić in v niškem Nikola Uzunović, dočim je Dragutin Cvetković določen za srezkega kandidata v Nišu. Za nosilca liste v kragujevaškem okrožju je izvoljen Dragutin Kojić in v okrožju Kosovska Mitrovica Sušić, dočim je vprašanje nosilca kandidatne liste v tetovskem okrožju še nerešeno. Inspektor trgovinskega ministrstva Žebić ima močno zaslonbo med prebivalstvom, minister Marko Trifković pa v stranki. Naravno je, da je vsa ta nesoglasja težko poravnati, vsled česar se bo glavni odbor Narodne radikalne stranke bavil s to zadevo na svoji prihodnji seji.

Volilne priprave.

NESPORAZUM V DEMOKRATSKI STRANKI. — VOJVODINSKI MADŽARSKI VOLILCI SE NE UDELEŽE VOLITEV? — VOLILNO GIBANJE V ČRNIGORI.

Beograd, 17. febr. (Z) Protičevci se na vse kriplje trudijo, da bi pridobili Nemce za svoje kandidatne liste. Tako so imeli te dni v nemški vasi Darku konferenco. Nemci so poslušali govor dr. Adamovića, dr. Adžije in dr. Ničabelija. Na koncu pa so izjavili, da bodo, zvesti svojim načelom, oddali glasove za svoje lastne kandidate. Nato so govorniki Protičeve stranke zaprosili prisotne Nemce, naj jim store vsaj to uslugo, da sčitajo njihovo volilno skrinjico na dveh voliščih in v Darku. Nemci so nato odgovorili, da jim store to uslugo, da pa bodo glasovali za kandidate nemške stranke.

Beograd, 17. febr. (Z) Glavni odbor Narodne radikalne stranke je prejel obvestilo, da kandidira Pera Ivanišević na posebni listi v Bosni. Na prihodnji seji glavnega odbora stranke se bo razpravljalo tudi o tej zadevi in bo Ivanišević proglašen za desidenta, kakor tudi Pera Jovanović. Glavni odbor vztraja namreč na svoji prejšnji odločitvi, da more Ivanišević kot radikalec nastopiti le kot sreski kandidat na listi ministra dr. Laze Markovića.

Beograd, 17. febr. (Z) Glavni odbor demokratske stranke je priznal kandidaturu dr. Slavka Sečeroza kot nosilca oficijelne demokratske liste v Velikem Bečkereku. Njegov nasprotnik Jakšić pa je oficijelno izjavil, da izstopa iz demokratske stranke. Glavni odbor je nato ugotovil, da se je okrožna konferenca, ki je določila za nosilca liste dr. Sečeroza, v veliki večini izjavila, da ni niti za, niti proti. Zato je Jakšićeva skupina zapustila sejo in naznanila, da bo nastopila z lastno kandidatno listo, proti kateri pa se je izjavil tudi Svetozar Pribečević.

Beograd, 17. febr. (Z) Za nosilca demokratske liste v timoškem volilnem okrožju je določen bivši poslanec in pomočnik notranjega ministra dr. Aleksander Tlivoj. Njegov protikandidat pa mu odreka pravico do kandidature, češ, da ni izpolnil vseh zakonitih pogojev, ker ni pravočasno zahteval svoje upokojitve kot državni uradnik. Medtem pa je sodišče že potrdilo Tlivojevo kandidatno listo, ki jo je odobril tudi glavni odbor demokratske stranke.

Sombor, 17. febr. (Z) Okrožno sodišče je potrdilo volilne seznane, torej tudi one Madžare, ki so bili vpisani v te liste po 6. januarju. Število volilcev v somborskem okrožju je zaradi tega naraslo na 68.318. Madžarska stranka je izdala proglas, da se ne udeležijo aktivno volitev v narodno skupščino. Vendar pa delajo v somborskem volilnem okrožju nekatere stranke še vedno na tem, da pridobijo Madžare zase.

Beograd, 17. febr. (Z) Zemljoradniška stranka je včeraj prijavila sodišču svojo kandidatno listo v moravskem volilnem okrožju, čije nosilec je Milivoj Aradžić. V istem volilnem okrožju nastopa s posebno kandidatno listo Avramovičeva skupina zemljoradniške stranke, pa tudi skupina paračinških kmetov, ki tudi hočejo postaviti svojo lastno kandidatno listo, vendar pa še niso imenovali svojih kandidatov. Na vsak način njihov nastop ne bo imel večjega vpliva na izid volitev za oficijelno zemljoradniško listo, kateri je zagotovljen vsaj en mandat.

Novi Sad, 17. febr. (Z) V tukajšnjem volilnem okrožju še ni bila doslej predložena niti ena kandidatna lista, dasi so jih stranke že sestavile.

Beograd, 17. febr. (Z) Volilna mrzlica se je polastila tudi Črne gore. Povsod se prireajo shodi in konferenca. Demokratska stranka je doslej postavila sledeče kandidate: konzula v Skadru Ivana Vukotića za sreskega kandidata na Cetinju, bivšega poslanca Todora Božovića v Podgorici, bivšega ministra Rista Jolića v Andrijevici, bivšega poslanca Andrijo Radovića v Nikšiću in sodnika Bojo Bojovića v Savniku.

REORGANIZACIJA REŠKIH FAŠISTOV.

Reka, 17. febr. (Izv.) Iz Ruma poročajo, da je vrhovno fašistovsko vodstvo sporazumno z vlado poslalo semkaj posebnega zaupnika kapetana Bonsembiantea, ki ima nalog, da reorganizira reške fašiste.

PEGAVICA V BOLGARSKI

Beograd, 17. febr. (Z) Pegavica v Bolgarski se vedno bolj širi. Zato so naša oblastva ob meji odredila vse potrebno, da se ta nalezljiva bolezen ne razširi tudi v naši državi.

OSEMURNI DELAVNIK V ITALIJI?

Rim, 17. febr. (K) Ministrski predsednik Mussolini je izjavil deputaciji delavcev, da bo meseca aprila predložil parlamentu zakonski načrt o osemurnem delavniku.

Italija in naša kraljevina.

ZANIMIV GOVOR MIN. PREDSEDNIKA MUSSOLINIJA. — ITALIJANSKI VOJAKI OSTANEJO NA REKI. — OBJAVA RAPALLSKE POGODBE. — IZPRAZNITEV TRETJE ZONE.

Rim, 17. febr. (K) Na včerajšnji seji senata je povzel besedo tudi ministrski predsednik Mussolini, ki je govoril o določbah s. margheritskih konvencij. Dejal je, da razume bojazen in bol, ki so jo nekateri govorniki izrazili pri obravnavi tega vprašanja. Toda on ne veruje, da bi s. margheritske konvencije pomenjale smrt Zadra ali Dalmacije. Italijanstvo Zadra in Dalmacije je stoletja uspešno kljubovalo raznarodovanju Habsburžanov. Mi trdno zaupamo, da bodo te konvencije izvedene lojalno z naše strani, pa tudi z jugoslovenske in da se ohrani italijanski značaj Zadra in Dalmacije. Kar se tiče Reke, nikakor ni potrebno, da postane to ozemlje 75. provinca kraljevstva Italije in da se tamkaj v resnici nahaja naš prefekt. Zame, je dejal Mussolini, je to postranskega pomena. Toda zame je važno, da ohrani Reka svojega italijanskega duha in italijansko dušo. Od dneva, ko so fašisti prevzeli vlado, se opaža, da je Jugoslavija do nas manj intransigentna. V kakem drugem trenutku bi se morda pojavile težkoče. Toda vlada se jim ne izogiba, ampak se jim postavlja nasproti, da, moremo celo reči, da jih išče. — Jaz nameravam vse naše več ali manj srečne dedščine iz zunanje politike kolikor mogoče kmalu likvidirati. — Nato je senat sprejel s. margheritske konvencije, kakor tudi washingtonski dogovor.

Rim, 17. febr. (Izv.) Po končani debati v senatu o rapalski pogodbi je imel min. predsednik Mussolini dolg govor o zunanem in notranjem političnem položaju. Med drugim je izjavil, da se nahaja velika antanta v ekstenziji krizi radi vprašanja skupne politike zaveznikov napram Nemčiji. Z ozirom na odobritev rapalske pogodbe je izjavil, da Italija ne more biti za večno obdana od enega samega morja. Rapalski dogovor je rezultat slabe notranje in zunanje politike. Glede reškega vprašanja je izjavil: *Dokler se ne reši vprašanje Reke in Barosa, ostanejo*

tam italijanske čete. Izrekel se je proti smešni samostojni reški državi. Ni neobhodno potrebno, da postane Reka italijanska provinca in da je na Reki italijanski prefekt. Zadoštuje, da ostane Reka italijanska po duhu.

Beograd, 17. febr. (Z) Danes popoldne je poslanik Nešić posetil ministrskega predsednika Pašića in mu poročal o položaju, ki je nastal z ratifikacijo st. margheritskih konvencij. Ker zunanji minister dr. Nincič zaradi obolestosti še vedno ni nastopil svoje službe, je poslanik Nešić obenem poročal Pašiću o pogajanjih z italijansko vlado glede evakuacije tretje cone.

Rim, 17. febr. (Z) V političnih krogih se govori, da se v kratkem snide ta ministrska predsednika Pašić in Mussolini. Sestala se bosta najbrže v Benetkah.

Rim, 17. febr. (Z) Za pondeljek se pričakuje objava jadranskih dogovorov. V zmislu pogodb se ima tekom petih dni po objavi sestati mešana komisija v Opatiji. Vodja italijanske delegacije te komisije bo najbrže senator Quartieri. Prvo nalogo te komisije, namreč izpraznitev Sušaka, označujejo vodni listi kot zadevo, ki se opravi v par urah. Potem se ima tekom enega mesca določiti meja reške države in urečiti uprava pristanišča in vladavina Reke.

Rim, 17. febr. (Z) Paritetna komisija, ki naj v sporazumu z Jugoslavijo reši vprašanje Zadra in druge spore, se imenuje v par dneh, morda še jutri. Za člane te komisije bodo imenovani en senator ter po en fašistovski in en poslanec ljudske stranke. Kakor znano, se ima evak. 3. zone, Sušaka in okoličnega Zadra izvršiti tekom petih dni po ratifikaciji s. margheritskih konvencij, torej do srede, 21. februarja.

Rim, 17. febr. (K) „Giornale di Roma“ pravi, da se italijansko - jugoslovenska trgovinska pogajanja začno 25. t. m. v Rimu.

Angleško-francoski nesporazum radi poruhrske akcije.

Pariz, 17. febr. (K) „Journal“ objavlja očividno poluradno vest, da je bila francoska vlada zelo presenečena, ko je angleški zunanji minister lord Curzon v zadnjem govoru v zgornji zbornici v svojih izjavah komaj prikril namigavanje na možnost posredovanja v zadevi ureditve poruhrske akcije. V Londonu so baje izjavili, da francoska vlada ne more dopustiti, da bi kak zaveznik prevzel ulogo posredovalca. Sicer pa je francoska vlada trdno odločena, da ne prizna nikakršne intervencije v svrhu rešitve nemškega vprašanja. Edina rešitev, ki prihaja v poštev, je popolna kapitulacija Nemčije.

London, 17. febr. (K) V spodnji zbornici je izjavil poslanec polkovnik Neill v odgovoru na trditev delavskega poslanca Snowdena, po kateri je Francija naložila Nemčiji prehude pogoje, da se Snowdenovo naziranje ne krije z onim večine angleškega naroda. Govornik je obžaloval, da je angleška vlada smatrala za nemogoče, Francijo tako krepko podpirati, kakor se je to v resnici zgodilo. Anglija more morda dopustiti svojim sovražnikom, toda ne sme se od ne zahtevati, da bi zapustila svoje prijatelje.

VAŽNA ŽELEZNIŠKA KONFERENCA V BUDIMPEŠTI.

Beograd, 17. febr. (Z) Predvčerajšnjim se je začela v Budimpešti železniška konferenca, ki se bavi z definitivno otvoritvijo direktnega prometa med našo državo in Madžarsko. Naša delegata sta načelnik Jovičić in inšpektor Šuput. Z ugodnim izidom konferenca se bo dal vzpostaviti hiter in povolen promet med našo državo ter Češkoslovaško, Avstrijo in Nemčijo.

NOVA STRANKA NA MADŽARSKEM.

Budimpešta, 17. febr. (K) Snodči je devet poslancev narodne skupščine sklenilo ustanoviti novo stranko pod imenom »reformna stranka«. Za predsednika je bil izvoljen prelat Gieswein.

Borzna poročila.

Curih, 17. febr. Otvoritve: Berlin 2.75, Holandija 210.45, New York 532.375, London 24.95, Pariz 31.95, Milan 25.50, Praga 15.75, Budimpešta 19.75, Zagreb 5.10, Bukarešta 2.40, Varšava 1.25, Dunaj 74.50, avstr. krone 75.

Curih, 17. febr. Zaključek: Berlin 2.71, New York 532.50, London 24.95, Pariz 31.80, Milan 25.475, Praga 15.75, Budimpešta 19.75, Zagreb 5.15, Bukarešta 2.45, Sofija 3, Varšava 1.25, Dunaj 74.50, avstr. krone 75.

Berlin, 17. febr. Dunaj 27.68, Budimpešta 753, Milan 92.767, Praga 59.251, Pariz 115.710, London 90.772.50, New York 19461.25, Curih 363.090, Beograd 18.952.

NOVE TURŠKE ZAHTEVE.

Carigrad, 17. febr. (K) Narodna skupščina v Angori bo najbrže predložila zaveznikom načrt nove mirovne pogodbe, v katerem zahteva zase Mosul in Karagač.

DANAŠNJE PRIREDITVE.

V Ljubljani:

Drama: ob 3. pop. »Lilione. Izven. ob 8. zvečer »Ugrabljeni Sabinke. Izven.

Opera: ob pol 8. uri »Nižava« z gospo Thalerjevo, g. Sowilskim, g. Cvečičem in g. Betetom.

Kino Matica: »Harry Hill«.

Kino Tivoli: »Apaš Julot«.

Kino Ideal: »Ne igraj se z ognjem«. Vpondeljek 19. febr.

Drama: »Čudež sv. Antona« in »Črna dama iz sonetov«. Red D.

Opera: Zaprt.

Kino Matica: »Človek pol teles«.

Kino Tivoli: »Skrivnost na Mornovem dvoru«.

Kino Ideal: »Ne igraj se z ognjem«.

V Mariboru:

Narodno gledališče: ob 3. pop. »Ljubosumnje«. Izv. Zvečer: »Faust«. Izv.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani: Tekoči teden: lekarna Piccoli na Dunajski cesti in Bakarčić na Karlovski cesti.

Minister dr. Zupanič za nove železnice v Sloveniji.

Proga Črnomelj — Vinica tudi zasigurana.

Beograd 11. febr.

Javnosti je znano, da je bilo delo vladnih budžetnih kreditov na mnogih trasiranih progah naše kraljevine ustavljeno. Večje težkoče so nastale po razidu bivše koalicije, ker se potrebni novi krediti brez odobritve parlamenta niso mogli dodeliti. Te dni se je v prometnem ministristvu ponovno razpravljalo o najnujnejših kreditnih potrebah nekaterih važnih prog. Pri tej priliki je minister dr. Zupanič insistiral na tem, da se del preostalega denarja iz želez. investicijskega kredita brezpogojno uporabi za nadaljevalna dela na trasirani progi Murska Sobota — Ljutomer — Ormož. V nevarnosti so bile zlasti trasirane proge, predvidene v Blerovem posojilu. Minister dr. Zupanič s svojimi predlogi v prvih sejah vlade sicer ni prodrl, naposled pa je dosegel, da se je dovolila fundacija za trasiranje dveh slovenskih prog: 1. St. Janž — Sevnica in 2. Kočevje — Poljane — Vrbovsko — Črnomelj.

Tretja projektirana proga (Črnomelj — Vinica — Severin — Vrbovsko) ima svojo posebno zgodovino. Spominjamo se onih časov, ko je poljedelski minister g. Pucelj romal po Beli Kraljici, kjer mu je ljudstvo, misli, da je ta

železnica že uzakonjena, prirejal velike ovacije. Ko je dr. Zupanič v Beogradu zahteval natančnih pojavnosti o tej zadevi, se je izkazalo, da projekt ni prišel niti v zakon!

Pri tem je dvojje mogoče: ali Pucelj (in tudi nekateri poslanci SLS) ni dosegel železnice, ali pa vsi skupaj niso skrbeli zato, da pridejo te upravičene zahteve v tekst zakona.

Posebno fatalno je dejstvo, da sta bili v prvotnem projektu izpuščeni postaji Črnomelj in Vinica. Na osebno posredovanje ministra dr. Zupaniča je izjavil prometni minister svojo pripravljenost, popraviti to krivico, v kolikor je to zakonskim potom mogoče. Dr. Zupanič je torej dosegel, da se v kratkem prične s trasiranjem proge Črnomelj — Vinica. Komisija je že sestavljena iz sledečih gospodov: Šef sekcije ing. Rudolf Kaučič; člani: Leopold Stibilj, Ivan Brukman, Otokar Vihak, Miloš Bučević in Teodor Ofan. Kredit za trasiranje teh prog je odobren od strani finančnega odbora v znesku 1 milij. dinarjev, črpanih iz 7 odstotnega notranjega posojila. Komisija prične že v kratkem s delom. Tako je dr. Zupanič udovoljil nujni potrebi dotičnih krajev ter s tem dokazal, da je pravi zastopnik svoje ožje domovine.

Zakaj sem vstopil v radikalno stranko.

PAR BESED V POMISLEK NAŠE INTELIGENCIJE.

Eden tistih sem, ki smo kot uradniki služili do prevrata izven slovenskega ozemlja med tujci, eden tistih, ki smo morda ravno radi tega mnogo bolj pristržno ljubili rodno grudo, kot oni, ki so bili vedno doma. Mnogo nas je bilo, za katere takrat domovina ni imela prostora. S paznim očesom pa smo opazovali vsak pokret doma in ravno ker smo stali daleč od vsakdanjega domačega političnega boja, nam je bilo mogoče tem treznejše soditi razmere doma. Večina se nas ni vmešavala v domači politični vrvež, ne radi tega, ker smo bili morda premalo narodni in pa celo že raznarodovani, temveč ravno radi svojega globokega narodnega čustvovanja. Narodna obrambna društva so nas vedno štela med svoje člane — to smo smatrali za svojo sveto dolžnost.

Ko smo se po prevratu vrnili iz najrazličnejših krajev v drago nam osvobojeno rodno zemljo, smo z navdušenjem šli na delo. Velik del nas je ostal politično brezbarvni, nismo se zaenkrat mogli še odločiti za nobeno stranko, in tem so bila prihranjena velika razočaranja. Oni, ki so po dve ali tri letnem čakanju vstopili v eno ali drugo stranko, so pa danes prav nezadovoljni. Priznavajo, da so se prehitro odločili in da dotične stranke nikakor niso udeležile idealnih narodnih programov, ki so jih s tolikim navdušenjem razkladale.

Jaz in cela vrsta smo ostali še nadalje »nadstrankarski«. V zmedbi raz-

mer, v naravnost si nasprotujočih vestih in trditvah srdito se borečega časopisja nam ni bilo mogoče razbrati jasnosti in resnice.

Demokratska stranka, ki se je izvalila iz sedmih ali celo devetih strank in stranic, in kateri se je posrečilo na podlagi lepo zasnovanega programa (žalibog samo programa) združiti veliko množico glasov, je žalostno odpovedala. Njeni ljudje so dovedli državo na rob propada in kot vse kaže, bo ravno radi tega pri sedanjih volitvah izgubila zelo mnogo glasov. V Sloveniji ji je itak že odklenalo, o žalostnem ostanku, ki so ga nasprotniki krstili z imenom »mladin«, se ne splača več pisati.

Radikalna stranka me je od nekdaj že precej zanimala, čeravno nisem mogel iz našega časopisja nikoli ničesar jasneje zvedeti o njej. Ravno zato, ker jo je vse naše časopisje blatilo na način, ki se mi je zdel nevreden, sem se hotel natančneje seznaniti s to stranko, ki ima med vsemi strankami naše države najstarejše tradicije. Ko sem proučil zgodovino in cilje te stranke, nisem niti trenutka pomišljeval in prijavil svoj vstop, kakor je to tudi storilo tako veliko število naše inteligence.

Danes, ko poganja pectnost demagoško povsod, ko hoče vsak pisar že imeti svojo stranko, je za državotvorne elemente (rabin nalašč ta izraz, ki ga hočejo gotovi lopovi oblatiti) samo en izhod: vstop v močno stranko, v ono ki je od svojega ustanovnega leta 1881.

naprej vodila usodo domovine in se v vseh še tako kritičnih časih izkazala kot edina in prava.

Naš najhujši sovražnik — stara Avstro-Madžarska — je uničen, na njeno mesto je stopil drugi, ki ne pusti, da bi si v miru oddehnili, med tem ko v notranjosti države zaslepljeno in neuko ljudstvo bega na stotine krivih prerokov in prerokov. V tej težki uri je dvig navzgor mogoče le v tesni falangi vseh iskrenih rodoljubov v vstopu v narodno radikalno stranko, katere silajna preteklost nam je zagotovilo tudi za lepšo bodočnost.

In še nekaj! O ujedinenju se je že toliko pisalo, vsaka stranka, ga je razlagala po svoje. Danes pa sta si srbski in slovenski inteligent še skoraj ravno tako daleč narazen kot prej in isto velja tudi od našega obrtnika, trgovca in kmetu. Koliko bližje bi si lahko že bili v teh štirih letih skupnega življenja, če bi se bile dosedanje slovenske stranke za to le čisto malo pobrile.

Žalibog je bilo njih govorjenje o ujedinenju le prazno besedovanje. Edino narodno radikalna stranka, ki je skozi desetletja že tako globoko ukoreninjena v srbskem delu našega naroda, nam daje možnost, da se bomo potom nje Slovenci in Srbi natančneje spoznali in cenili! Če bomo enkrat v ozkih stikih, bo odpadlo na obeh straneh tisto sumničenje, ki ne more dovesti nikamor, spoznali bomo, kako smo si blizu, kako eden drugega izpopolnjujemo in le tako — v priznanju obojestranskih vrlin bo mogoče pravo ujedinenje!

Vsi oni, ki vstopijo v NRS, pokažejo s tem, da hočejo resno sodelovati pri konsolidaciji države in ujedinenju SHS.

Dr. B.

Politične novosti.

AVSTRIJA.

— Redukcija uradništva. Izredni kabineti svet je sprejel v prvem čitalni novelo k zakonu o redukciji uradništva. Vladni predlog je bil odobren po predhodnem sporazumu med strankami in organizacijami ter odloča, da v času od 1. januarja 1923 do 30. junija 1924 izstopi najmanj 70.000 ljudi iz zvezne službe.

RUSIJA.

— Izid procesa proti boljševiškim organizacijam. V procesu proti boljševiškim organizacijam, ki je trajal celih 21 dni, je bilo 45 obtožencev obsojenih s kaznimi od 9 do 10 let težke ječe. 29 obtožencev je bilo oproščenih.

Zapiski.

»Slovenski reptili, ki se žive od beograjskega dispozijskega fonda« píše »Slovenec«. Naj pove to katoliško glasilo, kateri so ti reptili. Zahtevamo imena in števila.

Resna zahteva. »Slovenec« zahteva prav resno in energično, da se mora po vseh ljudskih hrvaških in srbskih šolah učiti slovensčina! Slovenec pa ne odgovarja, zakaj ni pred voljo zahteval, da bi se morala po vseh tirolskih, dunajskih in čeških šolah podučevati slovensčina?

»Slovenec« se ljuto krega z dr. Šusteršičevimi izjavami glede revizije ustave. Naj bi nam še povečal, kako si on predstavlja, da bi bilo mogoče to revizijo doseči. Šele potem bi nam bilo mogoče presoditi, kdo misli bolj pametno. Pričakujemo, da nam bo to »Slovenec« razložil v eni prihodnjih števil. »Slovenec« pravi da ima neko »idejo revizije«. Zagoteno nam je, zakaj to idejo tako skriva.

Demokratska zloraba kulturnih društev.

Ptuj, 15. febr.

Profesna spomenica ptujskih društev!

Pod tem naslovom je prineslo demokratsko mladinsko »Jutro« z dne 14. t. m. spomenico, v kateri obsoja v imenu mnogih ptujskih organizacij in društev »protinarodno« in protidržavno postopanje naše sedanje vlade.

Ne bomo se spuščali v razmotrivanje in opravičevanje posameznih točk te spomenice. Povdarjamo odločno le, da smo vedno delali in stali na straži za pravice naroda, kar bomo tudi v bodoče!

Nikakor pa ne moremo zaupati demokratom mladim, ki so po ponesrečenih akcijah »Strnitve naprednih sil« in »Obrtniške volilne zveze« prišli sedaj na narodno nevarnost!

Demokrati okoli »Jutra« in »Tabora« hočejo iz vzvišenega narodnega čuta obmejnega prebivalstva kovati svoj politični kapital. Podpisani v imenu ptujске organizacije NSS, ki je svojo narodno čast in napredek vedno z vsemi močmi branila, izjavljajo, da se ne strinjajo s tem, da bi se ščitili Nemci na škodo Slovencev.

Demokrati mladini pa so po njih dejanjih najzadnji poklicani za to, da bi sedanjim vladim mogli očitati protinarodno barantanje. Demokrati, ki so se istočasno vezali, na naši neposredni meji v Prekmurju z našimi najhujšimi sovražniki Mađžaroni, ki vedno stremijo za odcepitvijo od naše države, jim obljubili različne koncesije na jezikovnem in šolskem polju; oni, ki so pod dr. Žerjavovim vodstvom v zaslepljeni nadi, da bodo dobili Ljubljano v svoje umazane roke, izdelali tak volilni red za avtonomna mesta, da bodo dobili v Ptuj, Mariboru in Celju Nemci absolutno večino; oni, ki so pod vodstvom ptujskega gerenta, demokrata dr. Senčarja, proti našim reklamacijam »vpsali leta 1920 v volilni imenik mnogo Nemcev in nemčurjev, za katere so mislili, da bojo njih volilci, in s tem pripomogli le internacionali v ptujskem mestnem svetu do večine; oni, ki so od prevrata sem v mestnem svetu vedno protežirali nemške obrtnike, gostilničarje, podeljevali jim koncesije, zagovarjali in ščitili jih v stanovanjskih zadevah itd. proti Slovincem; oni, ki še do danes v upanju na Nemce niso ovrgli občinskega reda, ki določa nemščino kot razpravni jezik; oni, ki so za časa volitev napadali ne samo NSS, temveč tudi njene posamezne delavce, a pustili Nemce in nemčurje popolnoma v miru. Vse to je jasni dokaz, da jim je narodnost in država postranska stvar, a stranka nad vse. Če sedaj kričijo — ker so jih radikali s paktom baje prehiteli za nemške glasove — da je narodnost v nevarnosti, medtem ko se vežejo sami z Mađžaroni, jih samo vprašamo:

1. Zakaj so sedeli 4 leta z »protinarodnim« elementom v vladi?
2. Zakaj niso kričali takrat, da so interesi naroda ogroženi, ko so kovali sedanjim občinski volilni red za Slovenijo?
3. Zakaj se tako borijo za razdelitev Slovenije v dve oblasti, kjer bodo

dobili Nemci v mariborski oblasti politično moč?

4. Ali niso ogroženi v Prekmurju narodni in napredni interesi, kjer so se zvezali z mađžaroni in so jim obljubili razne koncesije na šolskem polju?

5. Niso bili ogroženi narodni interesi takrat, ko so po njih krivdi prišli v mestnem svetu do večine breznarodni internacionalci, oziroma nemčurji?

Na vse to nam odgovorite jasno in določno!

Zakaj danes protestirate, da je narodnost v nevarnosti, ko imate ravno Vi, iste osebe, toliko narodnega greha na kosmatih vestih?

Kar se tiče spomenice same, ki jo je sestavil predsednik tuk. dem. organizacije dr. Tone Gosak, omenjamo, da iste ni podpisalo nobeno društvo, temveč samo nekateri člani, oziroma predsedniki demokrati na lastno pest, brez vednosti odborov. Kar pa podošle posamezniki ni obvezno za celo društvo, ako isti ni imel pooblastila za podpis. Značilno za demokratsko zahrbtnost je to, kako so lovili te podpise. Vršilo se je tako kot svoječasno, ko so lovili zaupnice za »napredovanega« dr. Pirkmajerja. Omenimo le par slučajeve: K predsedniku pevskega društva »Zarja« je prišla strojepiska dr. Gosaka, ga pozvala, češ, naj predloženo podpiše, ker zahteva to dr. Pirkmajer, bivši vođa okr. glav. Za bralno društvo v Rogoznici je podpisal železniški uradnik, in to takrat, ko mu ni bilo mogoče radi službe čitati, ter je verjel besedam prinašalca pole, češ da gre za navadno vlogo. Predsednika NSS so ustavili na ulici, ravno ko je prišel iz večernega potovanja, ter so ga poklicali v pisarno dr. Gosaka, kjer so bile že vse vloge podpisane in tudi dopis za »Nevo Pravdo« pripravljen in so ga tako uverili, da tudi odbor NSS s tem soglašal, vsled česar je isti ne da bi se vglobil in čital noto, sopodpisal. Društvo »Narodnih uradnikov« v Ptuj sploh ne eksistira, kakor smo se informirali.

Na sličen nečeden način so demokrati prišli do podpisov, s katerimi hočejo sedaj identifikirati cela društva oziroma organizacije. Podpisani v imenu kraj. org. NSS in ostalih soprodatih kulturnih in ustanovskih društev, protestiramo proti takemu zlorabljanju društev in organizacij v samopasne politične volilne namene demokratov in izjavljamo, da se ne strinjamo z njih spomenico, ker so na nečeden in sleparski način spravili njih predsednike oziroma posamezne odbornike v zmeto.

Za Narodno socialistično stranko, krajevno organizacijo v Ptuj: Anton Blažek, t. č. predsednik; Franc Lenarčič, odbornik. Za klub NSS obč. odbornikov: Bernard Mikuletič. Za pevsko društvo »Zarja« v Ptuj: Janez Blažek t. č. predsednik itd. itd.

Priobčujemo to spomenico, da vidi naša javnost, kakšnih metod se poslužujejo slovenski demokrati v volilnem boju. Uredn.

Petdesetletnica beograjskega nar. gledališča.

(Po Albertu Mussetu.)

16.—18. januarja t. l. so slavili petdesetletnico beograjskega narodnega pozorišča, ki je uprizorilo prvo predstavo 1. 1869. Torej bi bili morali obhajati to slovesnost 1. 1919; ker pa je bila stavba v popravilu, so odložili praznovanje. Ob tej priliki hočemo očitati v glavnih potezah zgodovino srbske odrske umetnosti, ki je ozko spojena s političnimi zgodbinami in s postajami njihove osvoboditve.

Srbsko gledališče je započel Joahim Vučić (1772.—1847.), ki je prišel s prevodi, nadaljeval s potopisi ter se končno dočista posvetil delu na pozorišču. Stvoril je prvo srbsko igralsko četo in priredil otvoritveno predstavo v Pešti (prevod iz Kotzebua). Lepak je bil srbski in nemški, naslovljen »an den hochgeborenen Adel, den hohen Beamtenkörper und ein p. t. Kunstliebendes Publico« (12. 8. 1813). Kesneje je dal predstave v Temešvaru, Aradu in Pančevu. Prišel je tudi v Srbijo, kjer ga je vabil knez Miloš, naj se ustanovi. Leta 1835 ga srečate v Kragujevcu, tedanji prestolici, kot ravnatelja knježjega gledališča. Kot avtor, prevajalec, režiser, uprizoritelj in igralec je bil Vučić duša prvega dvorskega kazališča.

Probuditeljem je šlo za to, da bi narod vzgajal in mu pokazali njegovo prošlost. Tehnika je bila še bolj preprosta nego v Šekspirjevi dobi. Kakor v podeželskih cirkusih je četa hodila pred predstavo z bobnom po glavnem mestu. Zenske vloge so od kraja prevzemali mali amatjerji. Princ je bil pooblastil tamkajšnjega krojača, naj za oder napravi obleke »à la française«. Srečni sivankar je smel v obrokih predložiti račune vrhovnemu državne-

mu blagajniku. Druge slikovite potreščine (narodne noše, orožje, dragulje) so Kragujevčani s ponosom posojevali kneževski igralnici, ki je delovala do l. 1836.

Leta 1840 najdemo v Kragujevcu drugo dramsko krdo pod vodstvom Tanasija Nikolića, ki je bil kot njegov prednik vse hkratu. Družba se je nato premaknila v Beograd, kjer je smela igrati v carinarnici ob Savi. Najprvo se je glumila igra Jovana St. Popovića: »Smrt Stefana Dečanskega« (4. XII. 1841). Predstave so se vršile redno dvakrat na teden.

Mešana četa iz Zagreba in Novega Sada je uprizorila l. 1842 narodni igrokaz istega pisca: »Miloš Obilić, Kosovska bitka«. Notranji politični boji pa so zavirali v naslednjih letih ta razvoj. Ko je zavladal Aleksander Karađorđević je četa iz Pančeva pod vodstvom Nikole Gjurgovića priredila v Beogradu predstave v Starem Zdanju nasproti stolnici (1847). Seznam izkazuje dovolj izvirnih iger: Boj na Kosovu, Sen kraljevića Marka, Vladislav, Djordje Kastriot; štela je tudi dokaj sprevodov, zlasti iz nemščine in laščine. V teh slučajih so se dela lokalizirala. Prekucija l. 1848 in srbsko-madžarska vojna v Vojvodini sta vnovič prekinili dejavnost beograjske prizornice.

Toda prvi sunki dramske umetnosti so pustili globok dojem. Široke plasti naroda so se vnevale ob lastni preteklosti ter zavestneje zahrepele po prostosti. Izobraženstvo je spričlo teh učinkov uvidelo pomen stalnega gledališča. S takim namenom se je osnovalo l. 1851 v Beogradu društvo »Prijetelj občne izobrazbe« in vlada je naklonila 2000 zlatnikov. Vendar po odhodu kraljevića Aleksandra se je odbor razkrojil (1858) in stoprav l. 1863 je vlada ustvarila gledališko komisijo s tremi odseki: slovstvenim, umetni-

skim in finančnim. Odseki so se vrgli na posel, najeli zbor poklicnih glumcev, pozvali občinstvo na subskripcijo. Princ Mihajlo je obljubil pokriti stroške za stavbo. Z novo četo se lahko reče, da je evropsko gledališče prekorčilo Savo. Predvsem so prihajala na deske, ki svet pomenijo, domača dela: Matija Ban in Dubrovnik, Jovan Subotić in Džordže Jakšić. Po teh silajnih pričetkih pa je nastopil denarni polom in l. 1866 se je gledališče zatvorilo. V Beogradu so igrali poslej samo potujoči glumci.

Kljub razočaranju se je kraljević Mihajlo zanimal za nje. Ko je videl igrokaz »Gospo in huzarji«, ki ga je uprizorila novosadska četa, je tako obljubil, da bodo srbski glumci brž imeli lastno pozorišče. Čez nekaj dni je že izšel odlok, da je gledališče državni zavod. Po Mihajlovi smrti (10. junija 1868) je mladi njegov naslednik Milan nadaljeval zgradbo, ki je stala 413.000 dinarjev in je obsegala 763 gledalcev. 30. oktobra 1869 so priredili alegorično predstavo v spomin princu Mihajlu. Prvi ravnatelj v novem poslopu je bil Jurij Maletič, profesor in književnik, ki je po srečnih naporih ustvaril leta 1870 gledališko šolo, zametek konservatorija. Ko je prišel navzkriž z igralci, je odstopil vodstvo Milanu Simiću. Pod njim je naučni minister Stojan Novaković nenadoma zaprl gledališče, ker je imelo 3000 zlatih primanjkljaja. Boljši glumci so se razpršili v Zagreb in Novi Sad, ostali pa improvizirali v neki pivnici. Narodno pozorišče se je vnovič otvorilo 7. maja 1874, potem pa radi bojev s Turki zopet prenehalo.

Za narodno-romantično dobo se je pozorišče usmerilo proti realizmu. Ker je državna podpora znašala samo 38.000 dinarjev, je bilo treba »mikavni« igrokazov. Največ se je izposojevalo pri Francozih; Dušan Djokić je prikrotil sto francoskih komadov, Z iz-

virnimi deli se je pokazal Branislav Nušić, ki je bil pričel s satiričnimi pesnitvami, zbog katerih je bil obsojen na dve leti ječe. Leta 1900 je postal gledališki ravnatelj. Sredi svetovnega požara so v Zagrebu igrali njegove umotvore. Nušić je čez dve leti nadomestil Jovan Dokić, katerega je podpiral pisatelj, pozneje politik, Rista Odavić, ki je v stihih prevel Hauptmannov »Potopljeni Zvon« in l. 1918 izdal »Bibliographie française sur les SHS«.

V maju 1903 je vodstvo prešlo na Dragomira Jankovića, sedanjega dvorskega ministra. Po daljšem razpravljanju se je sklenilo, da opereta ne sodi na narodno opozorišče. Jankoviću je bil dodeljen M. Grol. Pojavili so se mladi dramatik: Borisav Stanković; čigar mojstrovina se zove Košana, Hercegovca Aleksa Šantić in Svetozar Čorović, Bosnjak Petar Kočić, ki čestito namigava na zločine avstrijske vladavine: »Gospod, daj mi moč pisati tako, da me bo narod razumel in da nas sovražniki ne bodo razumeli.«

V tej dobi se je očitaval napredek osobito v izbiri tujih avtorjev v točno-sti prevodov in njih umetniški ceni. Romantično strujo so izpodrinili moderni (Schnitzler, Hauptmann, Ibsen, Bjernson), osobito pa Slovani: Aleksej Tolstoj, Gogolj, Čehov, Lev Tolstoj in Nemci.

Jankovića je nadomestil izkušen uradnik, Mihael Marković, ki je prepuščal umetnostno vprašanje Risti Odaviću. Zaradi slabega položaja so segli po novotariji: usodo gledališča so izročili glumcem v roke, pa brezuspešno. Vrnili so se k prejšnjemu sestavu in vodstvo je prevzel Milan Grol, ki deluje še danes. Pod njim se je l. 1911 oživotvoril zakon, ki je iztrgal pozorišče birokratskemu varuštvu, prepustivši ravnateljstvu moralno in materialno odgovornost. Obenem se je ure-

dilo vprašanje provincialnih gledališč: slednjemu njih se je odkazalo okrožje, koder mora prirejati turneje. Upravo nadzira naučno ministristvo. Igralci se jemljó v službo po pogodbi, dočim so poprej napredovali po letih, ne glede na sposobnosti.

Tako preurejeno, se je beograjsko narodno pozorišče lani preselilo v svoje poslopje, ki ga je poškodovala vojna in ki ga je dunajski inženjer opremil z vrtiljnim odriščem; postalo je povsem evropsko in se izpopolnilo z uglednim ruskim osebjem. Opera daje tuje proizvode. Drama je prvovrstna. Največ se igrajo: Košana (Stanković), Ekvinoklij (Vojnović); Francozi: Molière, Racine, Dumas sin, Rostand itd.; Rusi: Gogolj, Tolstoj; Gorki Španci (Benavente, Echegaray), Angleži, hi in Nemci.

Še nekaj o »vojnem gledališču«. Avstrijska okupacija je dovolila v Beogradu nekoliko predstav v dobrodelne svrhe. Sicer pa so Srbi odnesli v pregnanstvo kult svoje dramske umetnosti. Zaslijo gledališče v taborišču Lazusa pri Bizerti (Tunizija) je vodil Andrej Kostić, socialistični pesnik in vojak v železničar. polku; neki častnik je imel nalogo cenzurirati njegova dela. V Normandiji (Petites-Dalles), važnem središču srbskih beguncev, so najprej z uspehom organizirali glasbene in pevske večere ter končno improvizirali oder. Besedilo in kuplete Veselinovičeve kmetske burke so na pamet obnovili, šivalni odsek Rdečega križa pa jim je pripravil obleko. Zbori so se stali iz sodnikov, profesorjev in svečnikov pod vodstvom dijaka s konservatorija. Prva predstava se je vršila 24. 8. 1916 v rekviriranem nemškem hotelu. Izkupilek, ki je bil znan, se je razdelil med francoski in srbski Rdeči križ. Drugi dan so predstavo ponovili.

Dnevne novosti.

— **Narodno radikalne kandidature v Sloveniji.** Glavni akcijski odbor Narodne radikalne stranke je odločil, da kandidira v ljubljanski oblasti kot nosilec liste minister dr. Niko Zupanič, v mariborski oblasti pa finančni minister dr. Stojadinović.

— **Ministrski predsednik g. Nikola Pašić** ne pride, kakor smo že poročali, 20. t. m. v Ljubljano, ker dospe istega dne v Beograd avstrijski zvezni kancelar dr. Ignaz Seipel. Prihod g. Pašića je preložen na 11. marca t. l. v spremstvu pride več ministrov.

— **Minister dr. Niko Zupanič** je snoči dopotoval iz Beograda in sprejema stranke od delavnikov v vlađni palači na Bleiweisovi cesti od 9 ure naprej.

— **Glavni volilni odbor NRS** za mariborsko oblast in srezka odbora za levi in desni breg imajo skupno seđez v Mariboru, Vrazova ulica 3, III. — Somišljeniki in priteljevi stranke naj se v vseh zadevah obrnejo ustmeno ali pismeno na ta naslov. Tam se sprejemajo tudi prijave za vstop v stranko.

— **Rok za vlaganje kandidatnih list.** Ministrstvo za notranje zadeve sporoča, da je zadnji rok za vlaganje kandidatnih list 20. in ne, kakor se ponekod zagotavlja, 21. februar.

— **Političnemu življenju** se je otegnil divji urednik »Delavskih Novic« g. Emil Stefanovič, ki navaja v posebni izjavi omenjenega lista, da je vsled osebnega in deloma načelnega nesoglasja odklonil kandidaturu v brežiškem, litjskem in laškem okraju.

— **Volilne priprave v mariborski oblasti.** Pri mariborskem okrožnem sodišču je bilo doslej vloženih pet kandidatnih list, in sicer po vrsti demokratska, klerikalna, republikanska, samostojno-kmetijska in socialistična.

— **Preiskava proti zaprtim članom Orlova** v Mariboru se nadaljuje. Tekom večerajšnjega dne je bila aretirana ena oseba, ki pa je bila po zaslišanju zopet izpuščena na svobodo.

— **Z zagrebške univerze.** Na predlog proforskega zbora medicinske fakultete v Zagrebu je imenovan pokrajinski namestnik v Zagrebu dr. Marcela Kornfelc za pristava patološko-anatomskega instituta omenjene fakultete.

— **Izpitne takse na zagrebški tehniški.** Pokrajinska uprava v Zagrebu je zvišala pristojbino za prvi državni izpit na tehniški visoki šoli od 60 na 190 Din, za drugi državni izpit od 120—250 Din.

— **50letnica poljskega učenjaka.** Dr. Kazimir Moravski, predsednik znanstvene akademije v Krakovu je praznovao 50letnico svojega znanstvenega dela. Pri priložnosti je sodelovala znanstvena akademija in vsi dotedajni zavodi. Univerze so se udeležile proslave po svojih zastojnikih.

— **Za romunske podanike.** Ro. romunsko poslanstvo v Beogradu pozivlja vse romunske podanike rojstnega letnika 1903, da se v času od 28. februarja do 10. marca zgledajo pri naborni komisiji romunskega poslanstva v Beogradu.

— **Učiteljske pokojnine.** Ministrstvo za prosveto je izdalo odlok, po katerem imajo učitelji in učiteljice narodnih šol v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, Hrvatski, Slavoniji in v Sloveniji pravico na pokojnino od dne njihove nadomestitve kot učitelji. Dokler ne položijo praktičnega izpita, imajo pravico na polovično plačo. Po položenem izpitu se jim lahko vračuna največ pet v stalni službi prebitih let v pokojnino in določen.

— **Dovoljena lista.** Ministrstvo notranjih zadev je dovolilo uvoz avstrijskih listov »Kleine Zeitung« in »Grazer Montagszeitung«.

— **Proti boljševiški literaturi.** Ministrstvo notranjih zadev je dooznalo, da prihaja v našo državo potom pošte popolnoma neometeno precej boljševiške literature. Da ne bi to prepreči, je izdalo naredbo, po kateri bodo vsi uradniki, ki bi jo podpirali, predani sodišču, ki naj jih obsodi kot soudeležnike po zakonu o zaščiti države.

— **Brivske stavke v Ljubljani** ne bo, ker so mojstri ugodili zahtevam pomočnikov, obenem pa so zvišali tudi brivske pristojbine.

— **Pogreb gospoda I. Mankoča** se vrši v nedeljo dne 18. t. m. ob pol 4. uri popoldne iz Zaloške ceste št. 11 na južni kolo-dvor.

— **Zahvala.** V svojem in v imenu vseh članov kluba Primork, čast mi je izreči našo najtoplejšo zahvalo vsem velenjenim damam in gospodom, ki so blagovolili počastiti naš slaničev večer, kakor tudi vsem smetnikom, ki so tako požrtvovalno sodelovali na naši prireditvi ter s tem pripomogli na tako lepega uspeha dobrodelne akcije, ne samo v moralnem ampak tudi v gnotnem oziru. Prosi vse oproščena, da se tel svoli dolžnosti radi nepriznane oslabelosti nism odzvala že na večer prireditve same, nadam se da ostanje vsi naši dosedajni prijatelji in dobrotniki tudi na naprej enako naklonjeni in našemu klubu in njegovem stremljenju. — **Vida Baltić,** predsednica kluba Primork.

— **Mariborske vesti.** Mariborska prostovoljna požarna bramba in njen rešilni oddelek sta imela te dni svoj občni zbor. Iz poslovnega poročila je razvideti, da je požarna bramba v minulemu letu bila 44krat alarmirana zaradi požara. Rešilni oddelek je posredoval v 1030 primerih. V svrhu strokovnega izvežbanega galanega moštva se je priredili lani pomladi pettedenski gasilni tečaj. Blagajnsko poslovanje izkazuje 888.000 kron prejemkov in 836.000 K izdatkov. — Zaradi ponovnega povratka v Maribor je bila aretirana že večkrat iz tukajšnjega okoliša izznana Marija Plečko in oddana v sodniške zapore. Po prestani kazni bo zopet odgnana. — Orožništvo na Teznu je arretiralo že deli časa nasledovanega Franca Gumzela, ki je na škodo nekega Novaka iz Sv. Lovrenca zakrivil goljufijo v znesku 30.000 kron. — Znanj Kernstock-Stüberi v gostilni pri Črnem orlu, nazvanem tako po nemškem pesniku Mariborčanu Kernstocku, je novi lastnik hiše in gostilne g. Zemljik sedaj preuredil in s tem izbrisal sledove iz avstrijskih časov. — Nočno lekarniško službo opravlja prihodnji teden Wolfowa lekarna v Gosposki ulici. — V času od 11. do 16. februarja je umrla v Mariboru 12 oseb.

— **Prvi jugoslovanski parobrod za Zader.** Po poročilih splitskih listov je dne 11. t. m. odplul iz Splita v Zader parobrod »Bosna«. To je prvi parobrod, ki bo plovek v Zader pod jugoslovensko zastavo.

— **Incident v Dubrovniku.** V Gruško pristanišče je v ponedeljek, dne 19. februarja, prišel italijanski brod »Fiorio«. Neki finančni stražnik je šel na krov, da pregleda prtljago. Komaj pa je prišel na krov, ga je italijanski mornar sunil z nogo v trebuh s tako močjo, da se je stražnik onesvestil. Nič bolje se ni godilo poklicanemu policijskemu komisariju. Kapetan se je branil vzeti naše organe v zaščito. Končno pa je bil mornar zaprt in predan sodišču.

— **Plesna prepoved učenkam.** Ministrstvo prosvete je izdalo naredbo, po kateri je učenkam srednjih šol obisk plesnih val in nočnih zabav prepovedan toda ne v naši državi, ampak v Bolgarski.

— **Smrtna kosa.** V celjski javni bolnišnici je umrl g. Ivan Novačan, posestnik v Trnovljah, 70 let star. Umrl je bil oče znane pisatelj dr. Antona Novačana.

— **Aretacija.** Celjsko orožništvo je prišlo Alojzija Ostrožnika, ker je v družbi več tatov izvršil razne tatvine. Oddan je celjskemu okrožnemu sodišču.

— **Olepevalno društvo v Celju.** V četrtek 15. februarja je imelo imenovano društvo svoj letošnji občni zbor. Sklenilo se je, da se dosedanja pravila preuredi tako, da postane Olepevalno društvo član zveze za tujski promet v Ljubljani in razširi v tem svoj delokrog. V preteklem letu je bilo delovanje društva jako uspešno, pričajo lepi nasadi po mestu, posebno v mestni, ki je po pravici ponos celjskega mesta. Za predsednika je bil tudi nadalje še imenovan g. nadkomisar Subić.

— **Vajeniške preizkušnje v Celju.** V zadnjem četrtletju 1922 se je oprostilo 68 vajencev, namreč: 12 mesarjev, 12 čevljarjev, 9 mizarjev, 5 krojačev, 4 šivilje, 4 peki, 3 gostilničarji, 2 kolarija, 2 ključavničarja, 2 mehanika, 2 sodarja, 2 zlatarja, 2 brivca, 1 prekalalec, 1 kovač, 1 usnarj, 1 sedlar, 1 slikar, 1 klobučar, 1 modistinja. Vajenci so napravili izpite z dobrim in prav dobrim uspehom. En mizarjski vajenec je dobil še celo nagrado 25 dinarjev povrh. Iz teh rezultatov je razvidno, da se celjski obrtniki jako zanimajo za svojo učeo se mladino, ki je pokazala v zadnjem četrtletju tako lepe uspehe.

— **Pogrešana deklica.** Petek Anica iz Dol. Lazov, stara 17 let, je po družinskem prepisu neznano kam odšla. Ker je to že drugi slučaj, da je deklet zapustilo svoj dom, se domneva, da ni pri zdravi pameti.

— **Neznan nesramnež** se kladi po gozdu med Hrastjem in vojaškim vežbalščem pri Ljubljani. Moč je okoli 30 let star, srednje postave in lovi posebno ženske. — **Tatvina konzularnih štampiljk.** Italijanskemu konzulatu v Zagrebu je neznan zlikovec ukradel štampiljko s sledečim besedilom: »E. Consolato di S. M. il Re d'Italia in Zagabria«.

— **Roparski umor.** Pri Ilirski Bistrici so našli mrtvega Italijanskega trgovca s premožem Jakoba Čonostala. Ker je imel navadno pri sebi večje vsote denarja, se domneva, da je bil napaden od kakega roparja.

— **Tihotapec z zlatino.** V Slavonkem Brodu je skočil iz vagona za prtljago sumljiv mož. To je opazil službojoči orožnik, ki je takoj stopil v vagon, kjer je našel ročno košaro polno različne zlatnine vredne nad 100.000 dinarjev.

— **Iz beograjskega zapora** je bil izpuščen očen Wittmann, ki je za časa avstrijske okupacije Srbije izgnal marsikaterega domaćina v tabore internirancev na Madžarsko in Niže Avstrijo. Oddan je bil mestni upravi, ki ga bo eskortirala na Madžarsko.

— **Štirje na enega.** V Travniku so napadli štirje bratje Purića svojega starega nasprotnika Antona Pikića in ga s kamenjem tako nabili, da je ostal na mestu mrtev.

— **Presneta repa.** Pred novosadskim sodiščem se je vršila razprava proti Teodorju Terziću, agentu cukrarne v Beogradu. Ravnateljstvo tvornice ga je obtožilo, da je poneveril 100.000 K. Terzić je čisto hladnokrvno izgovoril, da repa, ki jo je naročil, ni zrasla. Sodišče pa temu ni verjelo in ga je obsodilo na podrgno leto ječe.

— **Ženska je bila na straži.** Kakor smo poročali, je bila v Subotici ubita žena trgovca Molnarja. Polijeji se je posrečilo slediti razbojniški bando. Po izpovedi roparjev je na ropu udeležena tudi Julija Torkoš, žena razbojnika Torkoša. Medtem ko so drugi kradli, je ona stala pred vrati na straži.

— **Obsojen morilec.** Osejstvo sodišče je obsodilo kmeta Ivana Pajanka na smrt na vešilih, ker je lanskega leta zadavil svojega pastorka, pri čemur mu je pomagala tudi njegova žena, zadaviljenčeva mati. Poslednja se je sama obsodila s tem, da se je v zaporu obesila.

— **Za svojo bodočnost ni znala.** Novosadska policija je zaprla prosilcu vedežvalko Mikunko Nikolić, ki je različnim osobam prorokovala bodočnost. Od svojih klientov je zahtevala razne vrste oblike in druge dragocenosti čes da je to k uspešnemu prorokovanju neobhodno potrebno. Precej lahkovernih ljudi ji je nasledilo. Nekdo pa, ki ni bil s prorokovanjem bodočnosti zadovoljen, je goljufivo vedežvalko naznanil policiji.

— **Nasedla mu je.** Marilj Rengel v Ujmaniku se je predstavil nepoznan možki kot tajnik neke paroplovne družbe. Obljubil ji je, da ji preskrbi potni list za Ameriko ako mu da 3000 kron in 10 dolarjev. Ženska mu je zahtevala vsoto izročila, toda na potni list je čakala zaman.

— **Novo domače podjetje.** Domači strokovnjaki so ustanovili v Ljubljani novo gradbeno družbo pod imenom Ljubljanska gradbena družba. Naše čitatelje opozarjamo na današnji oglas družbe.

— **Dotična dama,** ki je snoči v opernem gledališču pri predstavi »Prodane novice« imela gaderobno štev. 24, naj vrne zamenjani plašč, da se izogne neželjnim posledicam, ker je dama dobro poznana.

— **Cevlje kupujte od domačih tovarn** tvrde Peter Kozina & Ko., z znamko Peško, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Narodno zdravstvo.

— **Z dom za trahomatične otroke.** Ministrstvo za socialno politiko je izplačalo subotički občini 350 stošć dinarjev za opremo sirotišnice pod pogojem, da mu da vse prostore omenjene stavbe na razpolago. Ministrstvo je sklenilo oddelek za trahomatične otroke razširiti in v njem nastaniti otroke, ki se nahajajo v trahomatičnem domu v Sabcu. Dom v Sabcu pa se vsled neprimernosti lokala ukine.

Glasba.

— **Sporod koncerta** pianista g. Ciril Ličarja, ki se vrši v ponedeljek, dne 19. februarja ob pol 9. uri zvečer v Filharmoniji, obsega sledeče glasbene točke: 1. R. Schumann: Kreisleriana; a) Presto; b) Moderato con espressione; c) Molto agitato; d) Lento assai; e) Presto. 2. Allegro giocoso. 3. Glasbeno: Variacije na rusko temo, a. Milojević; a) Boljarka; b) Maro Resavljica; c) Na djevodolji nivi; d) Rasbela se belo Done. 4. a) Smetana: V Čechach; b) Smetana: Slovost čeških sedlakov. Predprodaja vstopnic v Matični knjigarni na Kongresnem trgu.

— **Orkestralno društvo** glasbene Matice v Ljubljani. Vaja orkestralnega društva Glasbene Matice se vrši mesto ponedeljka 19. t. m., vsled koncerta pianista g. Ciril Ličarja, v torek, 20. t. m. ob navadni uri. Odbor.

— **Značilno.** Znano je, da bratje Hrvatje in Srbi zelo radi prepevala slovenske pesmi. Prav malo pa se je danes ukrenilo v tem oziru, da bi medsebojno spoznali srbsko, hrvaško in slovensko glasbeno literaturo. Vsaka slovenska glasbena edicija bi morala na hrvaško, v Srbijo in narobe. Skladbe zalaga tudi pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. Pošilja jih vsem večjim knjigarnam Jugoslavije. Tako je že pred dvema leti poslalo knjigarni Rosskamp v Zagrebu 50 izvodov prelepih solospjevov Antonija Lajovic »Pesmi samote«. V Zagrebu se tekom dveh let ni prodal niti en izvod omenjene izdaje in je knjigarna vrnila pred kratkim založniku vseh 50 izvodov. Tembolji se temu čudimo, ker velja Zagreb za vlemuzikalno mesto! Čudno, čudno, pa vendar značilno!

Sokolski vestnik.

— **Izredni občni zbor** telovadnega društva »Sokol« v Dolnji Lendavi vrši se v nedeljo dne 25. februarja ob pol 13. uri v občinskih prostorih s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo staroste. 2. Čitanje in sprejem obveznih pravil JSS; 3. Nadomestne volitve; 4. Slučajnosti.

— **Dram. odsek Sokola** v Mostah vprizori z gostovanjem dram. sekcije F. S. na tehnični srednji šoli v nedeljo 18. t. m. ob pol 8. uri zvečer veseligr »Rodoljub iz Amerike«.

Dopisi.

Kdor drugemu jamo koplje...

Pod tem naslovom je prišel »Jutro« meseca septembra lanskega leta dopis iz Ptuj, v katerem je z velikim pompom opisalo razpravo v kazenski zadevi, uprjorjeno od znanega J. Klemenčiča, nadučitelja in podpredsednika JDS v Ptuj proti g. Lenarčiču radi političnih klofot, ter kar se veseljem se naznanja par nadaljnjih ovad. Danes nas zanima potek teh naznanjenih ovad, katere je »Jutro« napovedalo, sedaj po poteku teh pa molči. V neki vlogi se je poslužil zagovornik pravice Dr. B. bolj prepričljivih argumentov zopet Klemenčič. Med drugim je navedel »da je K. manj hvalevreden vzgojitelj mladine, razpoložen k izizivanju in prepričim in osebnim napadom ter pretrava dejstva in ima prav za prav nagajen do simulacije«.

Po treh tozadevnih razpravah, ki so se vršile v Ptuj proti Dr. Brumenu, kot sestavitelju te vloge in tov. Lenarčiču, kot neposrednemu udeležencu je bil končno obsojen Dr. B. radi žaljenja časti na 6000 K globe, oziroma 30 dni zapora. Lenarčič je bil oproščen, ker mu niso mogli kljub prizadevanju nič konkretnega dokazati.

Na vzklic Dr. B. proti krivdi in kazni in Dr. Salamuna proti oprostitvi tov. Lenarčiča, se je vršila na pustni torek prizivna razprava v Mariboru. Po daljšem razpravljanju je senat izrekel oprostilno razsodbo tudi glede Dr. B. z utemeljitvijo, da je v sodnih spisih dokazano, kar se Klemenčiču v omenjeni vlogi očita.

Očitki so toraj taki, da ne delajo ravno časti vzgojitelju mladine. V drugih krajih bi tak očitki bil nemogoč. V Ptuj pod »blazenim« vodstvom Dr. Pirkmajerja je pa bilo to ravno narobe. Dobil je kot nagrado začasnemu mestu voditelja na dekliški osnovni šoli, dasiravno je mnogo učitelj za to mesto na razpolago. Sedaj ima že zagotovilo za nerazpisano nadučiteljsko mesto na Bregu pri Ptuj. To je zadnji akt usluge Dr. P. kot predsednika šolskega sveta. In to je eden izmed tistih šajsterskih učiteljev, kateri je izdal na slovenskih šolah popolnoma nemška spriljevala! Upamo, da bo vlada strankarsko delo Dr. P. revidirala, krivico popravila in postavila na eksponirano nadučiteljsko mesto Breg moža, ki to mesto tudi zasluži, ne pa kakšnega nepriljubljenega JDS priganjača.

Dvojno kroženje sveta.

Odlični zvezdoznanec Eddington je objavil v obzorniku »Nature« velenimivno razpravo glede našega solčnega sistema. Znano je, da se zemlja vedno bolj počasi vrtil. Dan se neprestano daljša: nekako za milijonino sekunde v sto letih, za 1 minuto v 6 milijonih let. Ako je pojemek reden, pridemo do zaključka, da je bilo kroženje našega planeta tako naglo, da je pred 10.000 milijoni let dan trajal samo tri do štiri ure. Sprito te hitrosti se je v omenjeni davni dobi po vsej priliki mesec odtrgal od zemlje to je del zemeljske oble se je odlučil in stvoril luno, kakor domneva Sir. George Darwin. Se sedaj se vidi jama, katero je pustila ta ločitev: to je Tih ocean. Torej bi bil mesec košček naše premičnice, ki je pokrival kotlino današnjega Pacifika. Ena izmed posledic tega pojave je morala biti ta, da se je znatna množina vode, ki je svoje dni preplavljala domala vso površino naše krogle, zllila v ogromno rupe med Ameriko, Azijo ter Avstralijo. Na ta način je nastala kopnina.

Razen tega pa se Eddingtonu zdi, da se zemlja ne suče okoli sebe kar izzela; to se pravi, da skorja ne kolobari s tako brzino kakor globoki deli. Vrhnja plast se ka-li zakuskuje, in sicer neredno, rekel bi sunkoma; te zastojne pa bi bilo pripisovati trenju. To nepravilno kroženje bi moglo razložiti neka astronomska opazovanja, navidezne nepravilnosti v gibanju svetov. Vse nerednosti v premikanju zvezd bi se potemtakem javile zgoli v sukanju zemlje, oziroma točne nje ne lupine, ki je kolikor toliko nepravilno in ki nam služi kot merilo časa... Izražene podme se vredne premisleka, geologov naloga pa je, da jih pretehtajo in preuhtajo. Denig.

V interesu vsakega posameznika je, da ga ima stranka v evidenci.

Gospodarstvo.

Nazadovanje franka.

Pod tem naslovom prbuje »Prager Presse« daljši članek, iz katerega radi aktualnosti posnemamo nekatere podrobnosti. Okupacija Poruhria ni povzročila hitrega padanja francoskega franka, kakor je bilo to pri nemški marki. Vendar je nastopilo malo nazadovanje, ki se premika sedaj okrog 20%. Izvanredno močno kolebanje tečaja francoskega franka nam zadostno pojasnjuje, v koliko je bil povzročen padec franka iz inozemstva in v koliko je v zvezi z inozemskimi mnenji o francoski akciji.

V Franciji sedaj že precej dobro čutijo posledice tega močnega kolebanja vrednosti franka v inozemstvu, pod katerim morata trpeti tako trgovina, kakor tudi industrija. Radi tega se sedaj veliko razpravlja o stabilizaciji franka in o zaščitnih merah v devizni trgovini. Pričakovati je, da bodo še koncem tega mesca izdane nekatere najpotrebnejše odredbe. Vse nameravane omejitve pa bodo najbrže veljale samo za Francijo in afriške kolonije, na vseh drugih velikih denarnih tržiščih pa bo mogoča popolnoma svobodna arbitraž in spekulacija s frankom.

Notranjega gospodarskega povoda za padec franka sploh ni. Ravno nasprotno: Položaj je mnogo ugodnejši, kakor pa je bil pred pol leta. Zunanja trgovina se je že močno približala predvojnemu nivoju, v industriji vlada prej pomanjkanje delavskih moči, kakor pa brezposelnost, kar priča o velikem napredovanju francoske industrije. Isto je tudi v poljedelstvu.

Obdavčenje vsako leto narašča. Inflacija se vkljuj zasedbi Poruhria ni povečala. Težkoče povzroča le budžetarni deficit za letošnje leto, ki znaša skoro 4 milijarde. Za pokritje tega deficita je več predlogov, vendar se budžetna komisija od sedaj še ni za nobenega odločila, ker nujno išče kak boljši način pokritja, kakor pa so vsi do sedaj predlagani.

Cene živlenskih potrebščin pričenjajo polagoma naraščati, akoravno to naraščanje ni tako veliko, kakor je izzuba vrednosti franka. Težko je danes presojati, v koliko je padec franka utemeljen. Gotovo je, da v prvi vrsti odločujoči psihološki momenti in da koleba vsled vpliva mnenj, povzročenih v inozemstvu po zadnjih političnih dogodkih. Z gospodarskega stališča se padca franka ne more razlagati in za njegovo nazadovanje je ravno toliko vzrokov, kakor za izboljšanje.

INDUSTRIJA.

— **Razstava japonskega blaga** na Balkanu. V Ateni je prirejena razstava japonske industrije. Razstavljeno so avtomobili, tekstilno blago, stroji, porcelan, steklo, izdelano po čeških vzorcih in parfemi. Vse razstavljeno blago se lahko dobavi v 18 tednih in Ateno ali kako balkansko luko.

— **Madžarska potrošnja premoga** in Čehoslovaška. Ker Nemčija ni več v stanu, dobavljati premog Madžarski, je ta sklenila z neko tvrdko v Bratislavi dobavno pogodbo za 1500 vagonov premoga, ki ga bodo uporabljale madžarske državne železnice.

TRGOVINA.

— **Podražitev industrijske soli.** Vsled velikih produkcijskih stroškov je povišana cena obrtne soli provenienca Kreka na 50 dinarjev franko solarna Kreka.

— **Izvoz sladkorne pese iz Madžarske.** Madžarska vlada je dovolila izvoz 5200 vagonov sladkorne pese. Od te količine je že odkupila Rumunija 500 vagonov. Pri izvozu vseh teh 2500 vagonov se bodo plačale najmanjše izvozne carinske postavke.

— **Madžarski lesni uvoz iz Sedmograške.** Madžarska je uvozila v pretečenem letu iz Sedmograške 8344 vagonov lesa. Največ lesa se je uvozilo mesca novembra, 923 vagonov. Celokupna lesna produkcija je znašala v Sedmograški lanko leto 19.150 vagonov; potemtakem je znašal izvoz na Madžarsko 15% produkcije.

— **Vzorčni velesejm v Budimpešti.** V Budimpešti se bo vršil od 19. do 28. marca t. l. vzorčni velesejm. Za blago, namenjeno zagotovljeni največje ugodnosti. Interesentom daje pojasnila Trgovska in obrtniška zbornica v Budapešti.

— **Znižanje cene kruha v Avstriji.** Vsled padanja cen moke so peki in pekavska velepodjetja sklenili, da znižajo cene kruha za prihodnji teden za 100 kron. Sedaj bo stal hleb kruha na Dunaju 6650 K.

— **Nacht ustanovitve francosko-belgijskega prodajalnega biroja.** V Parizu pričakuje številne belgijske industrije, ki se bodo posvetovale s francoskimi industriji o vprašanju Poruhria, pred vsem o ustanovitvi prodajalnega biroja za industrijske proizvode ruhrskega ozemlja.

— **Izvoz volne iz Zedinjenih držav** je znašal 1922. leta 5.992.000 bal proti 6.474.000 leta 1921. Izvoz v mescu decembru leta 1922. je znašal 486.000 bal, v decembru 1921 pa 639.000 bal.

PROMET.

— **Ojačanje prometa v Sloveniji.** Med prometnim ministrstvom in upravo Južne železnice se je dosegel sporazum, po katerem se promet blaga poveča za 1400 vagonov mesečno. Poleg tega se uvede vsaki teden direktov voz, ki bo vozil industrijske proizvode iz Slovenije v Beograd in dalje v Srbijo.

— **Za potnike v Španijo.** Ker se je pred kratkim v našem časopisu razširila vest, da za potovanje v Španijo ni več potreben potni vizum, obvešča španski konzulat, da te vesti ne odgovarjajo resnici. Potni vizum je za potovanje v Španijo še vedno predpisan.

— **Nove telefonske takse.** Od 15. t. m. dalje so povišane mednarodne telefonske pristojbine v naši državi za 33% s tem, da je odredil minister pošte in telegrafa, da velja zlat francoski frank 20 dinarjev.

— **V mednarodnem telegrafskem prometu** pa veljajo sedaj sledeče takse za eno besedo: Bolgarska 3 Din, Avstrija, Grška, Rumunija, Italija, Madžarska, Albanija 3.60, Čehoslovaška 3.80, Kri 4.30, Švica 4.40, Nemčija, Francija, Poljska 5, Danska, Belgija, Holandija, Dancija, Luksemburška, Memel, Saar 5.80, Španija, Švedska, Letonija 6.40, Litvanska 6.60, Alžir, Tunis 7, Portugalska, Gibraltar 7.20, Anglija 7.60, Norveška, Finska, Estonija 7.80, Turčija 9.90, Malta 11.10, New York 29.40, Washington 33.40 Din. V mednarodnih evropskih brzojavah se plača vedno za eno besedo več, kakor jih je faktično v brzojavki. Brzojavke, ki se pošljejo v nedeljo v inozemstvo, niso podvržene trojni pristojbini. Poleg vsega tega se plača še 50 para za telegrafski blanket, brez ošira ne to, na ko-

liko blanketov je brzojavka napisana. Recipis stane 1 Din.

— **Dohodi Canadian-Pacific železnice** v Ameriki so znašali v prvem tednu februarja t. l. 2.691.000 dolarjev, kar znači v primeri z lanskim letom nazadovanje za 58.000 dolarjev.

DAVKI, CARINE.

— **Nove carinarne v Sloveniji.** Državni podtajnik za finance je odredil, da se zopet otvori carinarnica v Dravogradu z ekspoziturni v Remniku, Radiaku, Muhi in Libelčaku. Pri glavni carinarnici v Prevalju se otvori ekspozitura v Mežici. Carinarnica in Tržiču se podrejuje v upravnem oziru glavni carinarni na Jesenicah. V Marenbergu se otvori vzporedna carinarna, podrejena glavni carinarni v Dravogradu. V Kaolji se otvori ekspozitura mariborske carinarne, v Črncih ekspozitura radgonske carinarne, v Lupoldu in Solčavi zopet ekspozitura celjske carinarne.

DENARSTVO.

— **Državni tečaj.** Do konca tega meseca veljajo za dinar sledeči tečaji: 1 napoleonor 256 Din, 1 zlata turška lira 403, 1 angleški funt 446, dolar 95. 100 francoskih

Emil Gabrščak:

Akt šte. 113.

Roman.

(Nadaljevanje.)

»Torej, vi ste bili,« je vzkliknil agent z občudovanjem. »Vi ste bili oni toisti gospod, ki sem ga videl tako natančno, pa ga nisem spoznal. Kakšen igralec bi bili, mojster, če bi le hoteli! Jaz sem bil tudi preoblečen.«

»In zelo slabo, moj dragi, to ti lahko rečem. Mar misliš, da zadostuje gosta brada in bluza, da te ne spoznajo? Vse je treba izpremeniti, celo pogled oči, — to je tajnost. Ta tajnost kot sredstvo, da me ne moreš spoznati, je kriva, da ne vidite očijalnega Lecoqa z njegovimi mačjimi očmi pri prefekturi nikdar brez oči.«

»Ali ste torej,« je zajel Fanferlot iz svojih misli, »storili, da se je mala izpovedala? Še gospa Aleksandra ji ni mogla priti na konec. Ali veste, zakaj se preseli iz Arhangla, zakaj noče počakati na gospoda de Clameraux, zakaj si je kupila obleke iz katuna?«

»Ona dela vse po mojih navodilih.«

»V tem slučaju nimam jaz ničesar več storiti, kakor da izjavim, da sem popolnoma nezmožen,« je rekel globoko ponižani agent.

»Ne, Fanferlot,« mu je branil Lecoq, »nezmožen nisi. Samo to napako si storil, da si prevzel nalogo, ki presega tvoje zmožnosti. Ali si spraviš sudevo tudi le za korak naprej, odkar jo imaš v rokah? Ne, vidiš, kakor si neprecenljiv kot častnik, tako si nezmožen za generala. Prav globoko-

umno prislovico ti hočem povedati, ki si jo dobro zapomni: Na drugem mestu siviš svetli, ki ga na prvem ne poznaš.«

Nikdar ni bil slišal Fanferlot mojstra tako govoriti. Ko je videl, da Lecoq vse ve, je bil pripravljen na vihar, ki bi ga podrl na tla, namesto tega je bil slišal komaj par besedi. Moistrova jeza se je razpršila kakor oblaki, ki včasih groze na nebu, ki pa jih veter razžene. In vendar se je gospe Aleksandre soprog bal, da tiči morda za to čudovito ljubeznivostjo kaka tajna misel.

»Torej že poznate storilca, mojster?« je vprašal.

»Nič bolj, kakor ti, prijatelj moj; niti tega še ne vem, kaj naj si mislim, dočim si ti že gotov s svojim mnenjem. Ti mi zatruješ, da je blagajnik nedolžen in da je bankir kriv, in jaz ne vem, ali imaš prav ali ne. Ker sem prišel pozneje, kakor ti, sem šele pri začetku svojega raziskavanja. Samo eno vem prav za gotovo, in to je, da se nahaja na vrstah blagajne črta, in tega se držim in oklepam.«

Medtem ko je še govoril, je vzel Lecoq s pisalne mize veliko polo ter jo pogladil. Na njej so bila fotografirana vrata Fauvelove blagajne. Vse podrobnosti je bilo videti na njej s popolno točnostjo. Dobro je bilo videti petero pregibljivih gumbov z vrezanimi črkami ter ozko ključavnico z bakrom obito. Posebno natančno je bilo videti ono črto.

»Tu imamo torej našo črto,« je začel Lecoq. Ta črta gre poševno od zgoraj navzdol, od luknje ključavnice in kakor pač vidiš od leve na desno, to se pravi, da se konča na strani, kjer se nahajajo tajne stopnice v bankirjevo stanovanje. Pri ključavnici je črta globoka ter se izgublja čedalje bolj, da jo je končno jedva videti.«

»Prav res, vidim.«

»Seveda si misliš, da je moral provzročiti to črto oni, ki je izvršil tatvino. Poskusimo, če imaš prav. Tu imam majhno železno, zeleno pobarvano omaro, kakor je blagajna pri gospodu Fauvelu; tu imaš ključ in poskusi omaro razpraskati.«

Ne da bi spoznal namena mojstra, je vzel Fanferlot ključ ter močno praskal po omari. Trikrat je poskusil.

»Vraga, težko se prime barve.«

»Zelo težko v resnici in barva na blagajni je še bolj trpežna; o tem sem se prepričal. Torej te črte ni mogla napraviti tresoča se roka tatu, kateri je izpodrsnil ključ.«

Ves preseneten je vzkliknil Fanferlot: »Tega bi jaz ne bil mogel najti nikdar. Prav res, močno bi bilo treba pritisniti, da bi se napravila taka črta.«

»Pa kaj?« Že tri dni si belim glavo in šele včeraj mi je začelo svitati. Skupaj hočeva poskusiti, ali je moje domnevanje verjetno, da je morem porabiti kot oporo za mojo preiskavo.«

Lecoq je odložil fotografijo; približal se je vratom iz delavne sobe v spalnico, potegnil ključ ven in ga obdržal v roki.

»Stopi sem,« je rekel Fanferlotu, »tako zraven mene; dobro. Recimo, da poskušam vrata odpreti in ti tega ne pustiš. Če boš videl, da sem s ključem blizu ključavnice, kaj boš takrat nehoti storil?«

»Z obema rokama primem za vašo roko in jo potegnem k sebi, tako da ključa ne morete vtakniti v ključavnico.«

»Prav. Še enkrat poskusiva.«

Fanferlot je storil, kakor mu je ukazal Lecoq, in ključ, ki ga ni mogel vtakniti v ključavnico, je

zdrknil ob vratih navzdol ter napravil dobro vidno črto poševno od zgoraj navzdol, popolnoma enako oni, ki jo je bilo videti na fotografiji.

»Oho!« je vzkliknil Fanferlot trikrat zapored in strmel v vrata.

»Ali sedaj že bolje razumevaš?« je vprašal Lecoq.

»Razumem, razumem! Sedaj lahko razume vsak otrok. Kakšen človek ste, kakšen človek! Jasnovidim ta prizor, kakor da sem bil zraven. V trenutku tatvine sta stali dve osebi zraven blagajne: ena je hotela vzeti bankovce, druga je skušala to na vsak način zabraniti. To je jasno, to je očito.«

Navajen na še vse drugačne triumfe se je sloviti detektiv pasel ob začudenju in navdušenju agenta.

»Že zopet greš predaleč,« je rekel, »že zopet se ti zdi nekaj dokazano, kar je morda le slučaj in kvečjemu zelo verjetno.«

»Ne, mojster,« je vzkliknil Fanferlot, »človek, kakor vi, ne more priti na napačno sled, tu ni nobenega dvoma več.«

»Poskusi enkrat sam sklepati iz tega delstva.«

»V prvi vrsti izhaja iz tega, da me moj nos ni varal: Blagajnik je nedolžen.«

»Zakaj?«

»Ker je vendar lahko odklepal in zaklepal blagajno, kadar se mu je ljubilo, in bi si ne bil zato polskal priče.«

»Prav. Samo, da je potem nedolžen tudi bankar; le pomisli malo.«

Fanferlot je premišljeval in njegova ognjevitost je popustila.

»To je res,« je odgovoril močno potr. »Kaj je sedaj še mogoče?«

»Iskati moramo tretjo osebo, tatu, onega, ki je odprl blagajno in vzel bankovce ter sedaj mirno spi, dočim sumničijo druge.«

»To ni mogoče, čisto nemogoče. Ali vam niso povedali, da sta imela samo Fauvel in njegov blagajnik po en ključ, ki ni prišel nikdar iz njihovih rok?«

»To je pomota. Dan pred tatvino je pustil bankir svoj ključ v miznici v svoji spalnici.«

»Toda ključ še ne zadostuje, treba je poznati še besedo.«

Nestrno je zmajal Lecoq z ramo.

»Katera je bila ta beseda?« je vprašal.

»Gipsy.«

»Da, ime blagajnikove metrese. Torej, ljubi moj, išči! Oni dan, ko bo našel človeka, ki je dosti velik Prosperjev prijatelj, da ugane tajnost besede, in ki je obenem tako domač pri Fauvelu, da more priti v bankirjevo spalnico, oni dan imaš pravega storilca in uganka je rešena.«

Zahvala.

Ob priliki težke izgube, ki nas je doletela s smrtjo našega ljubljeneja

Cirila

poročnika kr. mornarice

so nam došle in še dohajajo na Dunaj, v Ljubljano in v Ercegnovi sožalnice naših prijateljev in znancev, ki nas skušajo tolažiti v naši neizmerni bolesi. Hvala iskrena na dobri volji in izkazanem nam prijaznem sočustvovanju. Presrečna hvala častniškemu koru iz vse Boke za tako mnogobrojno udeležbo, kakor tudi moštvi vseh kategorij, ki je na gniljive načine dokazovalo, kako zelo je ljubilo našega Rika. Hvala gg. častnikom, ki so nesli našega ljubljence do vzočja in moštvi, ki ga je neslo do začasnega groba na hričku. — Iskrena hvala posebno tistim gg. častnikom, ki so bili v dneh najbridkejših žalosti ubogi materi v oporo in tolažbo. — Hvala gg. štabnemu zdravniku, ki je storil vse, kar bi moglo olajšati stanje bolnika in njegove mame v bolnici. Hvala vsem in vsakomur, ki se nas je kakorkoli prijazno in sočutno spomnil v dneh naše žalosti!

ANDREJ GABRŠČEK, LJUBLJANA, oče. — METOD in NADA, DUNAJ, brat in sestra. IVANKA GABRŠČEK, ERCEGNOVI, mati.

Trgovina

z mešanim blagom v sredini mesta Maribora s inventarjem in vso zalogo vred, se radi prevzeta trgovine ugodno odda. Poizve se pri Avgustu Schrock Vetrinjska ul. 7.

Zrcalna manufaktura Grosuplje

izdeluje in prodaja na debelo po najnižji ceni navadna nebrusena ogledala različne velikosti. Prevzema popravila (oblaganje) nerazbitih ogledal, kakor tudi oblaganje čistega stekla. Sprejmejo se potniki proti proviziji.

M. Košak, Grosuplje.

la Portland-cement

dobavlja "GRADIVO" trgovačko društvo ZAGREB Bogovičeva ulica 3. Brzljavi: Gradivo. Telefon 555.

GOSPODIČNO

izobraženo z dežele, simpatično pošteno in večje nekoliko gospodinjstva se išče k 2 letnem fantu, začasno čez dan, pozneje stalno. Plača po dogovoru J. ZORMAN, anončno in reklamno podj. Ljubljana, Gledališka ulica 2/III.

STANOVANJE

obstoječe iz 2-3 sob, s priključnimi po možnosti z električno razsvetljavo v sredini mesta iščem pod vsakimi pogoji in nagradami. Ponudbe z označbo cene na J. ZORMAN, anončno in reklamno podj., Ljubljana, Gledališka ulica 2/III.

Gradbeno podjetje ing. Dukić in drug Ljubljana

Bohoričeva ulica 20 se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

"KORANIT"

zajemeno pravi asbestski križi za kritje streh. Ne premoči! Ne pozebe! Prot ognju in viharju popolnoma sigurno, Neomejeno trpežen. Tehta na 1 m² = 12 kg. Cenik in proračun pošlje Fran Hočevar Zirovnica (Moste) Gor.

Išče se pisarniški sluga

z dobrimi izpričevani. Ponudbe na poštini predal šte. 31.

Oglašujte v "JUTRANJH NOVOSTIH"!

ZASTOPNIKA IN AKVIZITERJA

marijivega, solidnega in poštenega išče

za Celje, Maribor, Ptuj, Kranj, Novomesto, Kočevje, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Subotica, Beograd, Skoplje, Split.

Anončno in reklamno podjetje **Joso Zorman,** LJUBLJANA, Gledališka ul. 2. telef. 231.

Uprava „stenskih, reklamnih načrtov mest in kopališč kraljevine SHS.“

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000. Rezerva: Din 30,000.000.

Podružnice:

Bled	Jesenice	Prevalje
Cavtat	Korčula	Sarajevo
Celje	Kotor	Split
Dubrovnik	Kranj	Šibenik
Ercegnovi	Ljubljana	Tržič
Jelsa	Maribor	Zagreb
	Metković	

AMERIKANSKI ODDLEK.

Naslov za brzljave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Poslušajte!

Naznanja se Vam, da kupite suknjo, volno, cefir, platno, hlače, vino, modrovino ter sploh vso manufakturno robo in perilo radi velikanskega in direktnega importa najceneje v veletrgovini

R. Stermecki, Celje.
Ilustrovani cenik zastoj.

LJUBLJANSKA GRADBENA DRUŽBA

Ljubljana, Rimska cesta 13,

na novo ustanovljena,

se priporoča p. n. oblastim, uradom, korporacijam in občinstvu za projektiranje in izvršitev zgradb vseh vrst.

Brzljavi naslov: LJUBA, Ljubljana.

11.-18.

marca
1923

VI. Mednarodni vzorčni velesejm v Pragi

11.-18.

marca
1923

Ugodnosti za posetnike:

75%

33%

popusta pri vidir. potnih listov

Legitimaclje in informacije:

Čehoslovaški konzulat, Ljubljana, na Bregu št. 8.
Aloma Comp., Ljubljana, Kongresni trg 3.

popusta pri osebnih in brzovlakih čehosl.
železnice pri potovanju v Prago in nazaj.

Ruhrski konflikt in anglosaška „intervencija“.

Princ Maks von Baden, znan kot prvi kancelar nemške republike po padcu vilmunizma, je pred par dnevi prepuštil uredništvo »Berliner Tageblatt« za zanimiv rokopis govora, ki ga je imel na nekem manifestacijskem zborovanju. Može, ki je v tistih burnih dnevih splošno desorientiral v Berlinu neomahljivo zahteval abdikacijo Viljema, pripada brezdvomno struji pomirljivih Nemcev, ljudi, katerih niso nikoli najhujši udarci po plečih nemstva spravili z ravnotežja, ki je predpogoj vsaki objektivni kritiki.

Zanimivo je, kako primerja princ Maks dogodke in psiho usodepolnih dni v avgustu l. 1914 s tem, kar se odigrava pred očmi Evrope sedaj v Poruhrju. Tudi on meni, da se nahaja nemško-francoska gospodarska vojna šele v prvi fazi. Kakor se je mislilo l. 1914, da bo kmalu konec vojnih pohodov, tako se varajo tudi sedaj vsi nalivni, ki mislijo, da je poslednja epizoda ruhrske akcije končana. Bivši kancelar zagovarja tezo, da je Francija z zasedbo Poruhrja napovedala Nemčiji gospodarsko vojno. Dober del tega mnenja si je prilastil tudi Cunov kabinet, ki stoji na stališču, da ne more biti tako dolgo nobenega govora o pogajanjih med Nemčijo in zavezniki, dokler Francija ne izprazni zasedenega ozemlja.

Maks badenski s dotikuje v svojem govoru ozir. članku še razsodnosti nemškega naroda, (pri tem je očitno mislil na široke sloje, brez junkerjev), ki je zavrnil sovjetsko zvezdo z istimi čustvi s katerimi se bori proti navlači »Hakenkreuzler-jeva«. Za Nemčijo je jasno, pravi Maks, da se nemško-francoski konflikt čedalje bolj zaostrojuje. Gre pač za to kdo bo pokazal več odpora. G. Poincaré se je zmotil, ko je govoril francoskemu narodu o stvarih, ki se ne dajo doseči. V Parizu so mislili tako-le: Z zasedbo industrijskega obzolja Nemčije dobimo v prvi vrsti produktivna jamstva. To je premost, les, koks, in dušičnata gnojila. Obenem pa proderemo do točke, s katere bo moč razcepiti edinstvo nemške države.

Da je napravil g. Poincaré računsko pomoto, je trenutno že ugotovljeno. Produktivne garancije so napram izdatkom akcije in stalni pripravljenosti Francije tako relativno pice, da jih jedva krijejo. To se skuša s francoske strani sicer zakrivati, a je vsled katastrofalnega padca nemške marke povsem naravno. S tem, da se polnijo trezorji reparacijske komisije z ničvrednimi bankovci, ki jih pobirajo francoski carinski organi na novo začrtani carinski meji, ni zaveznikom veliko pomagano. To občuti tudi francoska veleindustrija. Njeni prvaki so dobili skomine po ruhrskem premostu, misleč, da

bodo dvignili čez noč kapaciteto francoske metalurgične industrije. Pasivni odpor Nemčije pa je izjalovil tudi to namero.

V Nemčiji raste število onih, ki računajo na intervencijo Amerike oziroma Anglije. Princ Maks je ravno tako mnenja, da bo anglosaška rasa morala intervencijo, ker bodo sicer posledice te gosp. vojne strašno oškodovale obe državi. Še določeneje se izraža angleška revija »New Statesman«, ki piše: »Francija je pričela novo vojno. Pripravljeni je dozdnevno celo, poslati svoje čete do Berlina. Sedaj uvideva svet, da je bilo že spočetka jasno: da Franciji ni za »reparacije«, njej gre za uničenje Nemčije in za vojaško nadvlado v Evropi. Psihologija francoske akcije v Poruhrju ni finančna, marveč zgolj vojaška... Vprašanje je, kako dolgo more ostati Velika Britanija dobrohotno nevtralna. O stalni nevtralnosti ni govora. Nekdo bo moral francoskega psa prikleniti na verigo. Nobena britanska vlada ne more mirno gledati, kako se postopa z vitalnimi interesi Britanije. V Angliji ni več iskrenih simpatij za Francijo. Mnenja, ki se jih sliši v predmestju City, v Pall Mallu, na omnibusu in v gostilni, so si v bistvu neverjetno slična: Francozi so danes zopet naši sovražniki, kakor v vsej dobi enega tišočletja. Uničenje Nemčije ne pripustimo, ni še pa gotovo, kdaj nam bo potreba intervencije dovolj jasna. V razmerju med Anglijo in Francijo je nekaj, kar napoveduje krizo. Ta kriza bi se dala odstraniti, če pade Poincaréjev kabinet. Upanja ni. Ne mudi se nam, svariti če si upa Francija kljubovati javnemu mnenju vsega sveta. Če v Parizu res mislijo tako, potem je pričakovati najhujšega. Morda bi se dalo s pametno diplomatsko gesto tudi to preprečiti. Francozi si morajo biti o svojem položaju na jasnem. Kljub nominalni pomoči Belgije in Italije je Francija danes osamljena. Kmalu bo vsem trem stala nasproti vsa ostala Evropa, tako edina, kakor ni bila proti militaristični ekspanziji Nemčije niti v l. 1914. Kar počenja sedaj je nezno. Francoski »polu« ne sme diktirati Evropi svoje volje. Velika Britanija bo to temu uprila; ne zato, ker hoče, marveč zato, ker mora. To naj si v Franciji dobro zapomnijo.

Vsi znaki torej kažejo, da pride gotovo do angleškega posredovanja. Iz tega, kako, da sodi eden izmed najuglednejših angleških listov o stališču Francije, še ne sledi, da bo Anglija v bližnji bodočnosti spremenila kurz svoje zunanje politike. Vsekakor so izvajanja »New Statesman« velike važnosti. Intervencija pride sigurno nikdo pa še zaenkrat ne more povedati: kdaj, kako in v kateri obliki?

Polet Rusije s „kvišku obrnjenimi petami“.

Preje ali pozneje mora priti do strašnega spopada med Evropo in rusko revolucijo. Prišla pa bo v sukob z rusko revolucijo ali anarhijo Evropa kot celota, ne morda le ta ali ona od posameznih evropskih držav. Pravim, z revolucijo ali anarhijo, zakaj danes res ni mogoče reči z gotovostjo, kaj se pravzaprav godi v Rusiji. Ali gre za spremembo državne oblike? Ali gre za boj proti vsaki določni državni obliki? Samo eno je gotovo: tu se vrši nekaj strašno nevarnega. Nevarno pa ni za nas Ruse, temveč tudi za vas Evropejce. Vi zasledujete našo revolucijo s strahom in napetostjo, toda vaš strah, vaša napetost še vedno mista velika dovolj: dogodki v Rusiji so mnogo strašnejši, kakor mislite.

Pri nas je vse v ognju, to je očitno. Ali pa bo uničil požar le nas, ne da bi ogenj segel tudi k vam? Kdo ve?

Tudi najmanjše podrobnosti naše revolucije so v Evropi dobro znane, najgloblje zmisla dogodkov pa vi ne poznate. Evropa pozna le telo, ne pozna pa dve revoluciji. Ta duša, duša ruskega naroda vam bo ostala večna uganjka.

Mi smo vam je toliko podobni, kolikor je podobna levici. Levica ne more nikdar popolnoma pokriti desnice, razen če jo obrnete. Podobni smo vam, toda le v obratnem zmislu. Rusija je kakor zrcalo Evrope. Kant bi rekel, da je naš duh v transcendentalnosti, vaš pa v fenomenalnosti. Nietzsche bi rekel: pri vas vlada Apolon, pri nas pa Dioniz. Vaša genialnost je v zmernosti. Vi pravčasno nehati; ako zadene ob zid, se ustavite ali pa obrnete; mi pa hočemo z glavo skozenj. Dolgo se pripravljamo, predno se lotimo česa; če pa se stvari polotimo, tedaj ne odnehamo iz lepa. Mi ne hodimo, mi tečemo; ne tečemo, letimo! Ne letimo, deremo! Vi ljubite zlato srednjo pot, mi ljubimo skrajnosti. Vi ste trezni, mi smo pijani! Vi ste pravični, mi ne poznamo zakonov! Vi rešujete svoj dušni blagor, mi se neprestano trudimo, da bi ga izgubili. Vi imate državo sedanosti, mi iščemo državo bodočnosti. Vi stavite državno oblast končno vendarle nad vsakršno svobodo, ki vam je dosegljiva. Mi pa ostanemo tudi v verigah sužnosti prikriti uporniki in anarhisti. Za vas je politika znanost, za nas religija. Mi smo dospeli po razumu in čustvu do skrajne meje zanikanja, in vendar smo vsi v najgloblji globinah svojega bistva in svoje volje — mistiki.

S to mistično voljo, ki tvori osnovno načelo ruske narodne duše, ste se seznanili deloma po delih naših velikih pesnikov — Tolstoj in Dostojevskega, deloma, pa ne popolnoma. Da jo spoznate podrobno ne zadostuje, da berete naše knjige — treba je živeti naše življenje! To pa je težko

in strašno, veliko strašnejše, kot rečeno, kot si predstavljate. Mi smo vaša nevarnost, mi smo vaša rana, zelo smo, ki ga je Bog ali Satan zapil v vaše meso. Prinesli vam bodo bolečine, toda le v vašo korist, ker potrebujemo drug drugega, kakor potrebujemo desnica levico.

Naj dokažemo tu, da se da naigloblji smisel ruske revolucije razumeti le potom verske analize.

Avtokracija in pravoslavlje sta dve polovici ene verske celote, natančno tako kot papeštvo in katolicizem. Car ni le car ter glava države, temveč tudi poglavar cerkve in velik duhoven, maziljenec Gospodov. Historično morda ni čisto neoporečno, toda z mističnega stališča moramo priznati, da je car, kakor papež, namestnik Kristusa; on je torej papež in cesar obenem. Avtokracija je absolutna potrditev verskega načela. Računati moramo tedaj z verskimi vrednotami, ker glavno svojstvo ruske duše — njena mistična volja — nam mora biti izhodišče naših razmišljanj. Pri verskih vrednotah pa je vedno tako, da pomeni zanikanje absolutnega — potrditev nasprotnega. Tu stoji dvojje verskih vrednot nasproti: avtokracija je religija in tudi revolucija je religija, da se zlagajo s to trditvijo le malokateri revolucionarji. Ti so po svojem prepričanju ateisti. Boga ne marajo, ker je pojm Boga tesno združen s pravoslavljem in avtokracijo. Pravoslavlje in avtokracija žalita njihovo čustvo, ki je v bistvu vendarle religiozno. Beseda religija pomeni pri njih toliko kakor reakcija. Saji imajo prav, zakaj nikjer drugod ne lažejo in ne more tolikokrat v božjem imenu kakor pri nas. Hudič je pri nas ukradel ime Gospodovo, in veliko jih je, ki verujejo v Boga — pa služijo hudiču. Tako kliče v naših cerkvah duhovnik v najslavesnejšem trenutku, kadar povzdigne hostijo po močnem »pesmi kerubinov«: »najpobožnejši, najmočnejši samodržec, največji imperator...« in kri Kristusova se zlije s človeško krvjo, katero je prebil car — apokaliptična zver. Brezverstvo revolucionarjev je v primeru s tem bogokletstvom skoro nekaj svetega.

Če obrnemo pozornost na besede in dejanja revolucionarjev, moramo priznati, da so ti ateisti pravzaprav svetniki. Izza dobe prvih krščanskih mučnikov zares še nihče ni tako umiral, kakor umirajo ti ljudje. »V smrt silijo kakor čebele na med,« je rekel o njih Tertulijan.

Ruska revolucija torej ni le politična, temveč tudi verska. To boste vi Evropejci težko razumeli, zakaj pri vas je vera že davno — politična.

Vi nas merite s svojim lastnim merilom. Sodite, da preživljamo normalno bolezen, kakor so jo preživeli že vsi evropski narodi in ki je naravna stopnja našega notranjega razvoja. Mislite, da bomo prišli do istega cilja, ki ste ga vi že dosegli, in mislite, da si bomo naposled tudi mi natakli parlamentarni nagobčnik, da se bomo odpovedali najbolj ekstremnim socialističnim in anarhističnim naukom, in se bomo zadovoljili s staro konstitucionalno šaro, s srednjo zlato potjo meščanskega demokratizma. Tako je bilo

povsodi, tako se bo torej končalo tudi pri nas.

Vaše naziranje bi bilo pravilno, če bi ne bili mi »zrcalo Evrope,« če bi ne bili ustvarjeni tako, da hočemo na vsak način z glavo skozi zid, in da se zaženemo s »kvišku obrnjenimi petami,« kakor pravi Dostojevski. Brez dvoma bi mi nikoli ne obstali pri konstitucionalni monarhiji, enako bi nam ruska monarhija nikoli ne mogla dati konstitucije, tudi če bi hotela.

Ce bi se pravoslavni car odpovedal avtokraciji, bi to pomenilo, da se je odpovedal tudi pravoslavlju. Nikolaj II. je veren, on bi rajši umrl na morišču kot mučenec in »sveti revolucionar,« kakor pa da bi se odpovedal veri in maziljenosti. Avtokracija more pasti le skupno s pravoslavljem. Če bi pa padla oboja, bi zavezal v politični in verski zavesti ljudstva tako globok prepad, da bi ga prav nobena državna oblika zahodne Evrope ne mogla prikriti; ne konstitucionalna monarhija, ne meščansko-demokratska republika. Da bi se strmoglavili ti silni skali — avtokracija in pravoslavlje — bi bil potreben potres, ki bi podrli vse stare parlamente kakor hišice iz papirja. Ruska revolucija ne bo ničemu prizanesla.

In kaj potem? Potem pride pač veliki skok v negotovost, potem zletimo s »kvišku obrnjenimi petami«. Ruska revolucija je ravnotako absolutna kakor državna oblika, proti kateri se bori. Njen empirični, zavestni cilj je — socializem, njen mistični in nezavestni pa — anarhija. Že Bakunin je prerokoval, da se velika anarhistična erupcija bodočnosti ne bo odigrala le v kakem posebnem narodu, temveč da bo obsegala ves svet.

Ce boste, Evropejci, to spoznali, se boste vrgli na nas, da bi pogasili požar. Čuvajte se! Požara ne boste pogasili, pač pa se bo ogenj prijel vas samih.

Dosedaj anarhizem samo zanikuje. Afirmacija so le nekateri nauki, ki pa si večkrat nasprotujejo in ga ločijo od socializma. Le-ta je tudi v svojih najhujših ekstremnih oblikah državo ohranjuje, in zahteva, da se individualnost popolnoma podvrže splošnosti, ter predpisuje nujne ekonomske zakone. Kje pa naj iščemo ono zadnjo svobodo, ki bi premagala vsakršne nujnosti zunanega življenja in vsakršno silo?

Niti znanost, niti filozofija ne more razrešiti tega, pač pa more to vera, zakaj končni ideal države bodočnosti more obstajati le v ustvarjanju novih verskih oblik, mišljenja in dela, nove verske sinteze individualnosti in splošnosti, brezmejnne ljubezni in brezmejnne svobode.

Ne obračamo se na evropsko buržoazijo, ampak samo na tiste osamljene duhove univerzalne kulture, na tiste, ki pravijo kakor Nietzsche: »država je najbolj odurna izmed vseh odurnih poštast«. Ti duhovi, ti prvi anarhisti, kakor Bakunin, Tolstoj, Stirner in Nietzsche so vrhovi gora, ki jih že obsejajo prvi žarki vstajajočega dne. Globoko spodaj leži še temna noč in tam žive nevedne, velike množice delavcev, velika armada države bodočnosti. Mislimo, da bo dosegel grmeči glas ruske revolucije enkrat tudi nje, in da bodo prebudile trombe sodnjega dne tudi mrtvece velikega evropskega pokopališča.

Dan se bliža, in vsi, ki počivajo v grobovih, že čujejo zvonove osvobodjenja, in vsi mrtveci vstajajo.

Srbsko-hrvatska poezija.

V »Pr. Presse« je priobčil dalmatinski esejist Boško Tokin pod gornjim naslovom zanimiv članek, ki zasluži zastran svoje preciznosti in objektivnosti, da seznanimo z njim tudi naše čitatelje.

Boško Tokin piše:

V krog evropskih narodov so stopili Srbi in Hrvati šele v najnovejšem času. Faktorja igrata pri njih važno vlogo. Na eni strani sorodnost z novimi evropskimi strujami in solami, na drugi strani zavest in izraz nečesa novega, se nepoznanega in neizčrpanega. Srbi in Hrvati so imeli v devetnajstem stoletju zelo zanimive pesnike: Njegoša, Jakšića, Kostića, Kranjčevića. Od raznih tujih vplivov, ki so se opazili tekom vsega devetnajstega stoletja, so bili najjači nemški, tudi madžarski, potem francoski, ruski in italijanski. Ti vplivi so prihajali vedno nekoliko prepozno. In tako je bilo menda mogoče, da je ljudska poezija zlovala na naše pesnike močnejše nego na druge pesnike. Njena vsežnost, ideologija in dinamika so se lahko vedno opazale in delujejo še danes.

Devetnaisto stoletje je prineslo nove akcente, prišli so simbolisti in moštri forme, Dučić, Rakić in Damjanić. Prineslo nam je prve proste verzbe Božića in drugih; slovanski ritem in kozmično obzorje S. Stepanovića, pesništvo Disa in Rudurovića, antični ritm Vidrića in navsezadnje revolucionarni tok I. P. Kamova, kakor tudi patriotične glasove Božića. Ti pes-

niki dominirajo in dajejo predvojni generaciji svoj pečat.

Vojna pomeni zelo karakterističen preobrat. Povojni generacija, ki kateri pripada samo majhno število onih, ki so pisali tudi že pred vojno, ima popolnoma nova duševna obzorja, širo in globljo ideologijo in neko doslej nepoznano odločnost. Še en važen dogodek: čisto srbske in čisto hrvatske literature ni več. Nastala je srbsko-hrvatska literatura mlade generacije. Samoočebni umevno obstoji gotova rivaliteta med Zagrebom in Beogradom. Medtem ko se razvija Beograd v pravi centrum, je Zagreb malce ljubosumen. Imamo občutek, da je v Beogradu, mestu ostrih profilov in kontrastov, kjer z mrzlično naglico gradijo velike hiše, ki uničujejo veliko število manjših, nekaj podobnosti z moderno umetnostjo, katere hoče biti prav tako konstruktivna. Zagreb je lepo urejen, povsod že asfaltirani, gladke ulice, prebivalci v splošnem povprečni meščani z boljšo vzgojo. Pesniki, razen fanatičnega melanholika Mičića in sociologa Krleža, niso bojno razpoloženi. Izvečine so formalni pesniki. V vizijah so precizni.

Beograd, veliko mesto, ki raste od dne do dne in dnevno frapira s tem ali onim presenečenjem, daje pesnike nove emocije in novih kontrastov. Rivaliteta se razvija od dne do dne. Beograd je raznoličen, velik, duševna obzorja in perspektive se križajo, nepodobnosti zadevajo druga ob drugo. Vse drži za individualnostjo, ki jo podpira impulzivnost. Dela se konstruktivno. Moderni pesniki so bili — z malo izjama — med vojno dobo v zelo intimnih stikih z moderno francosko, italijan-

sko, nemško in češko poezijo. Po vojni — v kaotičnih razmerah — so pričeli pesniti. Vsakdo ni mogel najti takoj onega adevkvatnega izraza, ki si ga je želel. Harmonija med tem, kar je kdo hotel, in ravnotežja izraza ni bilo mogoče takoj vzpostaviti. Položaj je bil kritičen. Nastajali so intelektualni programatični poskusi, nastajale erupcije. Šele polagoma so se pravi pesniki pririli iz kaosa in danes imamo že lepo število resničnih modernih pesnikov.

Tukaj nekaj imen, ki so posebno prodrla v javnost: E. Wiesner, N. Polić, M. Krleža, A. Cezarec, A. B. Šimić, L. Mičić, Ivo Andrić, J. Kosor, G. Krklec, M. Črnjanski, S. Vinaver, T. Manojlović, A. Ujević, S. Milčić, R. Petrović, R. Mladenović.

Novi in najnovejši pesniki so: Dražnec, Dedinac, Aleksić, Kovačević, Srećmac, Petrov. Siremljenja, ideje in način izražanja so pri teh pesnikih različni, vendar je med njimi nekaj skupnega, kar jih združuje: kozmična, konstruktivna in zaleno kaotična stran njihove melanholije, njihova filozofična opazovanja in njihova čista impulzivnost. Zgoraj navedena imena obetajo še mnogo.

Miroslav Krleža in A. Cezarec sta debutirala v reviji »Plamenc«, ki sta jo urejevala in ki je bila pred tremi, štirimi leti bojni organ mladosti. Sta socialno-kozmična pesnika, revolucionarja. Patetični način izražanja njunega afekta je socialen in modern. Njuno polje so močni kontrasti in globoka tragika naše dobe. Njun srd je velik, razrivajo ju tresljaji časa, večkrat ju premagajo. Njun boj se zrcali v njihovi nenavadno odločnih pesmih.

Zelo sta si podobna — njune pesmi se pečajo s proletariatom in antimilitarizmom. Del njihovi pesmi učinkuje sedaj, ko je vojna, zaradi katere so te pesmi nastale, prenehala. Samo še po članu. Krleža piše v zadnjih časih drame in romane, s poezijo se ne ukvarja več, čeprav je tudi v njegovi poeziji mnogo dramatike. Cezarec pa skoraj nič več ne piše.

Nikola Polić piše lepe verzbe, je pa nekoliko zastarel. V taistem sozvočju in taistem idejem krogu piše Ljuba Wisner, pesnik dovršene forme. Hodi po stopinjah V. Vidrića. Njegova inspiracija ima karakter antične strani, religioznosti. Njegove pesmi so osebni doživljaji, ki nimajo na sebi mnogo modernih znakov.

A. B. Šimić, plodovit vizionar, je ekspresionist. Zdi se nam pri njegovih stvarih, kakor da bi hotel grotesko vizije odkriti in potencirati, in to se mu posreči vsled frapantnega načina njegovega izražanja. Z nekoliko vrsticami zna oživiti situacijo, razmerje, doživljaj. Je mojster ekspresionističnega izražanja.

Ljubomir Mičić je melanholik, pozer z velikimi ambicijami; hotel je osvojiti svet z novo iznajdbo, »zenitizmom«, ki ga pa niti sam ni prav doumel. Ima nekaj dobrih pesmi, je melanholičen, nekoliko tudi deklamator; vendar je pod sugestijo takih »izmov« padel prav takrat, ko je hotel s silo ustanoviti novo šolo. Hotel je biti apostol, česar pa njegovi sodržniki niso dopustili. Medtem je ubilo frazo gibanje in Mičić je danes izločan.

Vsi do sedaj imenovani pesniki živijo stalno v Zagrebu. Ivo Andrić in

Josip Kosor pa sta službenim potom skoraj stalno v inozemstvu.

Ivo Andrić je melanholik. Njega mučijo misli, on išče cilj, ga izgubi in ga zopet najde, vero. Resignira se v Boga, kateremu je hvaležen, kajti v njem je našel samega sebe in svojo idejo. Andrić je tihi, ni ekspresionist, najraje prepeva med štirimi stenami o samem sebi.

Josip Kosor je pevec širokih, kozmičnih vizij, v katere vpleta filozofične refleksije. Je pa preveč literaren in v pesmih mu primanjkuje neposrednosti. Predvsem je dramatski pesnik, eden največjih dramatskih talentov v Jugoslaviji sploh.

Od pesnikov, ki živijo danes v Beogradu, veljajo za najjačje, najbolj interesantne in najbolj originalne sledeči: Siba Milečić, kosmik, poln harmonije, poln visokih misli. Pri vsem tem prevladuje pri njem radostno spoznanje, ki se zrcali v svežih, filozofsko mirnih in radostnih pesmih.

Todor Manojlović spada med najbolj komplicirane moderne ljudi. Je pesnik elegantnih in lepih slik vizij. Od lepih slik do globokih orfijskih pesmi obseže vso skalo poezije. Njegovi prosti verzbi so osebni doživljaji, vendar taki, da so simbolično doživljaji celih generacij.

Avguštin Ujević je prav tako pesnik generacije. Tudi on opeva usodo generacije. Ujević je čustveniški od Manojlovića, a ne tako harmoničen, ter nima svojega konstruktivnega ravnotežja. Zato pa je Ujević najbolj elastičen in ravnovrsten izmed naših modernih pesnikov, on neprestano doživlja in poje. Ujević je pogosto ko-

Iz prosvetnega življenja.

LOUIS LEGER PRVI FRANCOSKI SLAVIST.

Pred kratkim je jugoslovanska, kakor tudi splošno slovanska kolonija v Parizu slavila 80 letnico nastopa francoskih slavistov, g. Legerja. Bil je eden prvih Francozo, ki se je začel zanimati za veliki slovanski svet, in sicer že v času, ko ni imel niti 20 let in je študiral v Parizu (1862). Takrat je obiskoval kroge poljskih emigrantov. Bila je doba, ko so vsi intelektualci v Franciji globoko simpatizirali s Poljaki po njih vstaji. Leger je nato potoval zaporedoma po večini slovanskih dežel: po Češkoslovaški (1864), po Sloveniji, Hrvaški in Srbiji (1867), po Rusiji (1872), po Bolgarski (1883). Tako je spoznal večino slovanskih narodov in jih je nekatere pozneje zopet obiskal. Seznanil se je z njih občutji in težnjami in jih je v tem podpiral. Ravno ta simpatija do Slovanov je karakteristična poteza njegovega znanstvenega in slovstvenega delovanja.

Njegova doktorska teza na Sorbonni je bilo prvotno slavistično vprašanje: »Cilil in Metod, zgodovinska študija o spreobrnjenju Slovanov h krščanstvu«. L. 1873. je začel poučevati ruščino na šoli za orientalske jezike v Parizu (Ecole nationale des langues orientales). Nato je dobil stolico za slovanske jezike in slovstva na Collège de France in slednjič je postal član francoske akademije (1900). Kako resno je smatral svojo profesorsko mislo, nam kaže sledeči stavek: »Prva dolžnost profesorja je poučevanje. Nima pravice, zasledovati čisto znanstvenih problemov, dokler ni zadostni potrebi svojih učencev.« (La Mythologie Slave, Paris 1901, str. IV. uvoda). Ta dolžnost, poučevati druge v svoji znanosti, je bila podlaga vse njegove slovstvene delavnosti. Radi tega je bilo njegovo stremiljenje, poznati francoski svet s slovanskimi narodi in prozvoditi njih duševnih delavcev.

Več kot štirideset knjig, ki jih je spisal v dobi petdesetih let, in ki vsebujejo številne razprave o najrazličnejših slovanskih vprašanjih, je najboljši dokaz za to, da ni imel častiti akademik samo znanstvenih, ampak tudi praktične cilje. Čehi in Slovaki, Poljaki, Rusi, Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari, kakor tudi baltski Slovani srednje in vzhodne Nemčije, ki so že zdavnaj izginili, so ga zanimali in našli večji ali manjši prostor v njegovih delih. Jezik in slovstvo, zgodovina in starine, narodne tradicije in vera, pesmi in pripovedke, socialna organizacija, politična usoda in aspiracije, vse je razložil francoskemu občinstvu bolj ali manj na široko, a vedno z isto ljubeznivostjo. S posebno odličnostjo pa je g. Louis Leger podpiral težnje zatiranih slovanskih narodov: Poljakov, Čehov, Slovakov, Slovencev in makedonskih Slovanov. Danes, ko so vsi ti narodi svobodni, so mu o priliki njegove osemdesetletnice na premočno način izkazali svojo hvaležnost.

dr. Pavel V. Brežnik.

ZAPISKI IZ ANGLEŠKEGA KNJIŠTVA.

— Bibliografska statistika za 1922. Število lanskih novih knjig je samo za tri enote različno od predlanskega. S ponatiski, ki so se nekoliko zmanjšali, dosega 10.842. Kako malo teh tisočev bo še znanih za dvajset let! Pogled na prirake v raznih vrstah spisov kaže smer, v katero se nagiba britanski duh. Zgodovina je na jako slabem glasu, šla je za 106 del nazaj. Toposir ter opisi so nazadovani za 98 zvezkov, zdravilstvo za 76, vzgojeslovje za 54, verstvo za 32. — Nasprotno pa izkazuje pesništvo oziroma domišljija 85 knjig več, šport 74, jezikoslovje 44. Voja in mornarica sta nehala zanimati: 97 snopičev manj. Največ se povprašuje po dušni in telesni zabavi. Celota lanskih natisov so daleč ne dosega predvojni publikaciji l. 1913 (12.379). Leta 1918 se je obelodanilo najmanj knjig, namreč 7.716.

— Angleška sramežljivost. Poverjenik londonskega redarstva, sir H. Horwood, je po osebnih poizvedbah naprosil knjižarne v prestolici, naj potegnejo iz prometa prosluli roman Viktorja Margueritta »La Garconne«, ki se je imenitno prodajal, dasti ni preveden v angleščino. Razume se, da v Londonu poziv policije pomeni pravo pravico povelje. Nič ne de, vsi Angleži, ki so želeli čitati »Dedčevsko dekle«, so jo že brali. Avtor bo tudi lahko prebolel to prepoved, saj njegov navedeni roman je doživel že na 120.000 iztiskov.

— The Tin Blits prinaša nekaj zanimivih podrobnosti o venčanih pesnikih. Ta naslov se je ustvaril pred 307 l. Ben. onson ga je nosil prvi: doletel mu je bil 1. febr. 1616. Dosele je bilo šestdeset kronanih pesnikov. Med drugimi imenimo: W. Davenante, Dryden, Soutley, Wordsworth, Tennyson, Austen. Danes nosi dr. Robert Bridges ta častni naslov. Dostavimo še, da sta Gray in W. Scott odklonila to odlikovanje, da bi bila »poet laureate«.

— En roman — štirje avtorji. Pisatelj Paul Bourget, Henri Duvernois, Pierre Benoit in gospa Gerard d'Hourville so na predlog Adolpha Brissona sklenili skupno napisati velik roman v pismih. Prvi bo v Brissonomi reviji »Les Annales«. Brissone se je zavzel za to misel, ki jo čital roman »La Croix de Berny«, ki so ga spisali Théophile Gautier, Méry, Sandeau in gospa de Girardin. V scenariju romana je bila dodeljena vsakemu avtorju ona oseba, ki mu je najbolj konvenirala.

— Mala slaščičarna. Madžarski pisatelj Evgen Heltai je pred kratkim spisal slajno komedijo, ki jo naziva »Mala slaščičarna«. Uprizoritev v budimpeštanskem državnem gledališču je dosegla velik uspeh.

— Slovenska pesem v Ameriki. V vseh kolonijah, kjer prebivajo Slovenci, Hrvatje in Srbi, njih pevsko društva prav pridno delujejo. Omenjamo le oktet »Samoz«, »Slavce« in pevsko društvo »Zvona«, čigar vsprej zadnjega koncerta smo slučajno dohili v roke. Na vzporedni so zbori iz najnovejših slov. zborovske literature, med njimi Adamičev mešani zbor »Zaman pod okoliš« in Lačoveva zbor »Kroparje« in »Pastirka«. Kaj pa naši zbori v domovini? Bodo li še vedno capljali po izgubljenih, starih potih? Ameriški Slovenci naj nam bodo vzgled!

— 10 moških in mešanih zborov, na narodna besedila iz Strekčeve zbirke uglašbil Emil Adamič. Založila Zvezna knjižarna v Ljubljani. Duhteč šopek desetih rož, raslih na domači grudi! Narodna besedila, komponirana v narodnem duhu in vredna koncertnega podaja. Moški zbori »Vanč zelenka jaše«, »Lubica vstani, vpihni luč« in bliser vse zbirke »Dekle moje, prinesi vode« ter mešani zbori »Če ti ne boš mola«, »Ne maraj tebe« so značilni deloma iz koncertov »Glasbene Matice« oziroma »Ljubljanskega Zvona«. Publikacija jih je vselej navdušeno sprejela. Večina pesmic je za izvajanje prav lahka, nekatere »Dekle moje prinesi vode« in »Zbiral se lepi zbor« bodo dostopne, pač le izurjenim zborom. Ustrezno bo pa ž njimi vsem društvom, boljimi in šibkejšimi: vsak bo dobil nekaj primerne zasede. Pevska društva in pevski zbori! Sežite po tej lepi izdaji! Naročite v Zvezni knjižarni v Ljubljani, Marijin trg 8.

Pot k zdravemu gospodarstvu.

Že v nekaj številkah našega lista smo pisali o pomanjkanju denarja in omenili nekaj vzrokov ter posledice, ki so nastale vsled tega. Povdarili smo tudi posrečeno in edino pravo pot, ki si jo je izbral naš finančni minister za sanacijo naših financ in s tem našega gospodarstva sploh. Finančni minister si je zastavil za svoj cilj, spraviti dinar na ono mesto med svetovnimi plačilnimi sredstvi, ki mu po njegovi notranji vrednosti pripada.

Že mnogo se je razpravljalo tako pri nas, kakor tudi v inozemstvu, predvsem v Češkoslovaški, o notranji in faktični sedanjosti vrednosti dinarja. Vsa mnenja so bila edina, da je dinar mnogo več vreden, kakor pa plačajo zanj na inozemskih tržiščih. Ne moremo o tem prevažnem vprašanju razpravljati tukaj, morda se ob priliki k temu prisanju še povrnemo.

Vzrokov, radi katerih dinar stane manj, kakor pa je pravzaprav vreden, je veliko. Bilanca Narodne banke nam takoj pokaže enega, vzrok, ki bi nas pripeljal v prepad, v kakršnega je zašla Avstrija in sedaj tudi Nemčija, ako bi šlo po dosedanjim poti. Iz te bilance namreč vidimo, da je narasel obtok bankovcev v naši državi v primeri z letom 1920 za 50%. Toda to bi še ne bilo tako hudo, ako se ne bi v istem času tudi zmanjšala kovinska podloga papirnatega denarja. Ta pa se je zmanjšala v primeru z letom 1920 za celih 19% mesto, da bi se zvišala vsaj za 50%. Ta dotedanja inflacijska politika gotovo ni koristno vplivala na ocenjevanje našega denarja. Kajti čim več je v državi nepokritih bankovcev, tem manjša je naravno njihova vrednost in — tem več jih je treba. In s tem smo prišli na oni circulus vitiosus, ki je grozil docela upropasti naš denar in naše gospodarstvo.

Naša industrija se nahaja v silnem razvoju. Mogoče je njem razvoj celo nekoliko prehitel. Ne da bi mislili, da mi toliko industrije ne potrebujemo, to ne, kajti vsakdo, ki le površno pozna naše razmere, mora uvideti, da potrebujemo kljub že preceljšnji živahnosti vseeno še ogromne industrije. Toda vsa podjetja, ki so se ustanavljala in ustanovljajo pri nas v zadnjem času, niso zgrajena silično in kar je glavno, utemeljiteljiv ni napotila k ustanovitvi zmisel in volja za povzdigo in napredek naroda in njegovo materijelno učvrščenje, temveč zgolj trenutna ugodnost, konjunktura, osebna korist. To osebno koristolovstvo pa se bo marsikomu brklo maščevalo, oziroma se že pričenej maščevalo, kajti sedaj ne prevladuje več one razmere, ki so neposredno po vojni ogrožale vse narodno gospodarstvo in eksistence posameznih solidnih industrijcev, trgovcev in privatnikov ter grozile prepresti ves milje in ga spraviti na stopnjo najostudnejšega egoizma pražival. dobe. Tako podjetja niso narodnemu gospodarstvu prinesla prav nobene koristi in jo tudi ne bodo prinesla. Zato lahko z mirno vestjo in zadovoljnim srcem opazujemo, kako se sedaj, pri prehodu v zdravno gospodarstvo z zdravimi gospodarskimi načeli in cilji, podirajo in — izginjajo. Na njihovo mesto pa bodo stopila solidna podjetja, ki jih bo vodila spretna poslovna uvidevnost v svojo in narodno korist in ne samo v izključno svoj trenutni dobiček.

Danes je seveda težko ločiti, katero podjetje je solidno in katero ni. Vemo, da je pretežna večina naših poslovnih krajev še izpred vojnih časov vzgojena na tisti solidni podlagi, ki je potrebna za uspešen procvit gospodarstva. Zato je tudi zelo težko, skoro nemogoče presojati, katere zahteve po kreditih pri Narodni banki so upravičene in katere ne. Brez dvoma pa je, da bodo solidna, trdna podjetja brez velikih težkoč prestala sedanjo krizo na denarnem trgu. In to dejstvo nas lahko pomiri.

Ako pomislimo na vse zgoraj navedeno, potem se šele docela uverimo, kako pravilna je deflacijska politika našega finančnega ministra, ki ni samo politik, kakor je bil njegov prednik, temveč tudi strokovnjak na svojem mestu. Ministrski predsednik Pašić je imel zelo srečno misel, da je izbral za finančnega ministra dr. Stojadinovića, kar dokazuje ravno njegova posrečena politika, ki vodi k ozdravljenju.

Od nekaterih strani je bilo čuti zahteve, da se odpomore pomanjkanju denarja, med drugim tudi s tem, da izda Narodna banka v promet več bankovcev. Ta zahteva je tako nesmiselna, da se ne izplača o njej dalje razpravljati. Omenimo naj le eno: ves papirni denar, ki pride v promet preko sedanjega štanja, ni denar in bi na ta način ne bilo našemu gospodarstvu prav nič pomagano, temveč bi to trpele samo škodo. Kajti s povečanjem nekritega obtoka papirja, denar vedno izgublja na vrednosti in vsled tega ga je treba vedno več, kar privede zopet do pomanjkanja denarja. Da je temu tudi res tako, nam je zadosten dokaz Avstrija s svojimi tiskarnami za denar in v najnovijem času tudi Nemčija.

H koncu naj omenimo še eno. Kakor rečeno, odobravamo sedanjo deflacijsko politiko finančnega ministra in postopanje Narodne banke. Toda v praksi dosedanj koraki še ne zadoščajo. Pri nas je nujno treba prvič v podporo sedanje fin. politike in drugič v interesu stvari same uvesti kreditno gospodarstvo v pravi pomeni besede, oziroma kolikor moč se mu približati. Plačevanje v gotovini naj, kolikor sploh mogoče, nadomesti medsebojni obračun in v to svrhu treba najrazširjenjšega klinriškega prometa. Prepričani smo, da bo fin. minister to uvidel in vse one kroge, ki streme za tem izpoplavljenjem v našem gospodarstvu, pri njihovih težnjah izdatno podpiral. Kadar bo uveden razsežen klinriški promet, bo takoj izdatno ponehalo pomanjkanje gotovine v prometu in prehodno dobo bomo mnogo manj občutili, kakor pa jo občutimo sedaj.

Ponavljamo še enkrat: Deflacijska politika finančnega ministra je edino in najkrepkejšo sredstvo za okrepitev dinarja in za sanacijo našega narodnega gospodarstva.

SMEŠNICE.

Prizor se vrši v jedilnem vozu vlaka, ki prihaja iz Avstrije proti Švici. Prva postrežba je nanovadana. Pride nekoliko potnikov in se usedejo za mizice. Med njimi je debelih izrazitega dunajskega kova. Ob strani ima ogromno torbo, ki jo postavi na mizo.

Toda vtakne se vmes natak in ga po pravici opozori: »Gospod, ni dovoljeno, jemati kovčege s seboj v wagon-restaurant«. Avstrijski potovalec skomigne ter se odreže: »Priatelj, to ni kovčeg, ampak moja denarnica!«

Zanimivosti.

POGLAVJE O ŽENSKI LJUBOSUMNOSTI.

»Ženske so skrivnostni brez skrivnosti«.

Oscar Wilde.

Koliko družinskih preprirov, umorov, sodnih razprav, ločitev in mnogo drugega zla povzroči ljubosumnost, je pač vsakomur znano. Nehote se moramo vprašati po zadnjem vzroku ljubosumnosti, ki tako okupira mišljenje človeka, da stori dejanja, ki bi jih sicer nikdar ne izvršil.

Vprašajmo se predvsem, ali je ženska ljubosumnost sploh prirojena; ali ona že po svoji naravi ne privošči drugega naklonjenosti nobenemu drugemu bitju; ali pa ni morda ljubosumnost plod podedovanega naziranja? Po fizični naravi ženske je bil mož v primitivnih naravnih razmerah prisljen k poligamiji. Potrditi bi torej morali drugo vprašanje. V bolj razvitem živalskem svetu se opaža, da se več samec tepe za samicco: ljubosumnost tu ni.

Ženska ljubosumnost je plod stoletnega razvoja moralnih pismov, ki vzbujajo predstave, da moževa nezvestoba zapostavlja žensko družabno in moralno. Kakor mnogo drugih strasti naj bi bila tudi ljubosumnost niukna posledica kulturnega napredka, ki pa nikakor ni utemeljena v naravnih nagonih.

Materinska pravica je mogla nastati samo v dobi, ko so bili pojmi o nedolžnosti ženstva še povsem drugačni. V razvojni dobi človeštva, ko je bil človek mnogo bolj odvisen od naravnih sil, je bil ženski spol v manjšini. Tedaj je vladalo mnogo-moštvo, ženski ropi in slične krepkosti stvari, katere vsebuje klasična mitologija, so se čisto pojavljale. Oziralo se ni na lepoto in mladost, ampak v prvi vrsti na plodovitost sposobnost žen. Poglejmo desetletno vojno za grško Heleno; njena starost se ne da ugotoviti. Ko jo je Menelas rešil, je morala biti že precej stara. O ljubosumnosti torej ne moremo govoriti. Perikles je svolo prvo ženo zapustil in se združil z žensko, o kateri bi rekli danes, da je imela dvomljivo preteklost.

Ženske so zavemale mesta edinele kot spolna bitja in ljubosumnost napram moškemu ni bila na mestu, kajti on je imel za »erotične naslade dovolj prilike v instituciji suženstva. Na istem nivoju kot tedaj bi po priliki stale haremske ženske. Na vprašanje neke Angležice, kako da more to prenašati, je Turkinja z nasmehom odgovorila, da ne bi mogla ljubiti moža, ako bi se moral odreči drugi ljubezenski sreči.

Vse to je utemeljeno v naravnih nagonih časa. Kar velja vsled tisočletne navade kot naravno, torej poedinec ne more spremeniti, kajti tisočere vajo ka vežejo z mišljenjem sodobnikov. Želja po osvoboditvi bi ga dovedla v propast, v večno ponavljajočo se vsebino človeške tragedije. V tem leži krotčja moč navade, na kateri temelji ves kulturni napredek in ki ščiti splošnost pred živalskimi nagoni poedince.

Današnja doba nam kaže, da so nazori o morali krenili na druga pota. Zgodovina nam nudi priliko opazovati, da je vsaka prevratna doba hotela zrušiti tradicije in vsvariti novo svetovno obliko. Kar se tiče morale, na lahko vidimo, da so bili pogosteje nazori o njej bolj strogi kot so bili prej. Francoska revolucija je prinesla na političnem in socialnem polju svobodo, na moralnem pa je v marsičem prekašala prejšnji režim. Današnja doba nam nudi dokaz za to, da se nahajamo na polju morale v prehodnem stadiju. Brezmišelnost ločitve zakonov, brezbrzičnost s katero se spuščajo mladi ljudje v ljubavna razmerja, zakoni mož z ženskami sumljive preteklosti nam to potrjujejo.

Bodi temu kakor hoče, eno drži, da je sprememba naših nazorov možna edinele v zvezi s spremembo socialnega reda. Dokler pa današnji socialni red ostane, in ostal bo še dolgo, dotlej bodo ženske ljubosumne. Naša dekleta pa niso toliko časa prav nič ljubosumna, dokler svolega ljubčka ne drže v svoji pesti, potem pa pokaže svoje rožičke in kaj nerada vidi, da sploh katero pozdraviš. Sami pa je zelo všeč, ako se ji kdo nasmeja: do smrti pa se ji zameti oni izmed lepših znancev, ki gre mimo z drugo, ne da bi njej privošči magari samo pogleda. Kar nič ne pomisli, da je tudi ona druga njene narave. Ženske so, so bile in bodo večna uganika, ki sama sebe ne more rešiti.

tradiktoričen, toda nikoli dolgočasen; čeprav ni vedno globok, je pa vendar vedno briljanten. Njegove pesmi spadata med naše najboljše lirčne proizvode.

Gustav Krklec je podoben Ujeviću, tu in tam sliči Vidriću. Je zelo svež, nežen, čestokrat socialno orientiran, poln globokega optimizma. Njegova glavna poteza je vedra lirčna struna z lepim izražanjem. Njegove pesmi so melodične. Tudi pri njem nalogeto na ekspresivno grotesko; samo finejša je in bolj zmerna.

Miloš Crnjanski opeva generacijo na neki simultani način, ki ga imenuje »samatraizem«. Crnjanski je mogoče tip človeka povojne generacije, ki mnogo ve, mnogo trpi, in kateri je simultaniteta moči ono žarišče, v katerem se mnogo življenj združuje in izraža.

Stanislav Vinaver je pesnik našega potovanja skozi kaos in vizije človeka, ki se obrača spon. Spada med najbolj komplirane današnje pesnike, je zelo duhovit, nenavadno gladek, in ima mnogo smisla za glasbo. Ta esejist-parodist je pesnik frapantnih vizij, ekspresionist, z melodično struno, ki popolnoma odgovarja njegovi bogati fantaziji.

Ranko Mladenović, urednik revije »Misao«, je produciral malo pesmi. V teh združuje kozmično stran s simultano in senzibilno.

Rastko Petrović je najmarkantnejši pesnik mlade generacije; najbolj je ekspresiven in najbolj simultan med našimi pesniki. Njegova konstruktivna poezija je bogata zakladnica svežih slovanskih in moderno-evropskih elementov, konstruirana na njemu lasten način. Od njega mnogo pričakujemo. Dal nam je že nekaj kreacij, ki frapirajo zaradi svežega izražanja.

skih elementov, konstruirana na njemu lasten način. Od njega mnogo pričakujemo. Dal nam je že nekaj kreacij, ki frapirajo zaradi svežega izražanja.

Rude Drainac je lirčno ekspresiven, fantastičen in zelo neposreden.

M. Dedinac ima podobnosti z R. Petrovićem.

Dragan Aleksić, z močnim dinamizmom, meji na dadaizem v boljšem pomenu besede.

Simultaniteta in dinamizem, konstruktivno zamišljena in izražena, prevladujeta v najnovejšem času pri mlajših in pri mladih. To je poslednja stopnja moderne poezije, ki je nastopila po vojni bolj revolucionarno nego socialno pot ter postajala vedno bolj splošna, kozmična, filozofska, dokler ni postala simultana, to se pravi možna, vsestranska, impulzivna, lirčna, sveža in konstruktivna. Nasplošno jo označuje veder, energičen ritem.

Naša moderna poezija se — samoobsebi umevno — ne nahaja v ničarjem definitivnem štadiju, marveč je šele na potu k definitivnemu stilu, čigar elementi in detajli rajejo polagoma na dan. Vedno bolj se zanimajo naši pesniki za poezijo Evrope, v njeni renesansi bodo igrali nekoč vsekakor vidno vlogo. Na eni strani vplivajo na naše moderne šole, kajti internacionalna poezija ljudi, poetov, duhov, stremiljenj itd. je povsod ena in ista; na drugi strani pa vzgibavajo tudi še naši moderni druge in pomagajo tako v vsesplošnem duševnem gibanju pri gradbi evropske renesance.

E. M.

Sen o smrti.

Imel sem mučen in težek sen. Sanjalo se mi je, da sem umrl.

Nekje me je zadela nagla smrt, kakor sem živel sam in zapuščen, tuje med ljudmi.

Mirno sem ležal, a neki tuji ljudje so hodili okrog mene in nekaj delali. Udje so mi odvevali, čutil nisem ničesar, toda zavest je še živela v meni. Videl sem, da se razkrajam in v meri, kot napreduje razkrajanje mojih telesnih ostankov, zapušča me zavest. Zavedal sem se samo še težko in vedno težje, a medtem hodijo okrog mrtveca, hladno in brezbrzično, tuji ljudje, kakor da so nekaj zaposleni z mojim truplom.

Prijela me je strašna boleost.

Kaj res nimam človeka da bi z nekim sočutnim vzdihom stopil k mojemu truplu? Kaj je res ni duše, ki bi nad mano izmolila »Oče naš«? Ali res nisem našel tekom polstoletnega mukotrpnega potovanja po grešni zemlji niti ena prijetiljska srca.

Za vse napore mojega potovanja, za vsa razočaranja mojih dni, za vse kipenje moje duše, za vsa bolesta ihtenja, za vse brezplodne nade, za vse žrtve mojega hotenja, za vse, kar sem bil, delal in trpel, samo en vzdih nad mojim truplom! A ni nikogar!

Tuji, ki me obdajajo, se lahko razgubljajo. Okrog mene mir in tišina. Zavest pojema vedno bolj in vedno bolj se pogrezam v smrtni sen.

Morda je pa vendar kdo na svetu, ki bi se me spomnil s toplim vzdihom? Morda ga ne poznam in on ne ve za mene. Osamljeni meteor, blodeč po vesoljstvu, ki ne more najti svoje zvezde, dokler ne izgori.

Časniki so prinesli, ali bodo prinesli še danes o nesrečnem slučaju, da sem umrl naglo smrti. Tam bo zabeleženo moje ime. Dobra duša ga bo čitala, prihitela me pogledat, ter zahtela nad mojim grobom...

Cela desetletja svojega mukotrpnega potovanja nisem našel niti ene dobre duše, niti enega prijatelja. V moji ožji domovini sem bil, kakor potepeni pes, katerega vsakdo lahko brcne, ki se potepi okrog v vedno širjih krogih, dokler se ne izgubi popolnoma. Toda hudega nisem storil nikomur, četudi sem se navžil sovraštva do groba in grenkobe do smrti, a dobro sem storil, komur sem mogel.

Morda se kdo spomni, da sem mu storil v življenju kakšno uslugo, v resnici nesebično in odkritosrčno uslugo, ter vzdihne, ko najde v časniku moje ime?

Zdelo se mi je, da bi ta vzdih padel kot iskra na mojo dušo. Življenjske sile bi se pričele zopet buditi, odvevali udje bi se tajali, ledene oči odprle, toplota prijateljskega vzdihla bi segla v globino osrčja...

Okrog mene zavladala mir in tema. To je smrtni mrak, v katerega se bom pogreznil v kratkem popolnoma.

Ne, ne, jaz ne morem tako zapuščen in sam s tega sveta. Nekdo pride, nekdo mora priti!

Zavest pojema vedno bolj, smrtni hlad sega v mojo dušo, telesni ostanki se razkrajajo vedno bolj in bolj...

Morda čita ravno sedaj v časniku moje ime, vrže papir preč in priteče. Samo, da vzdržim še toliko.

Trudim se z vsemi silami, da vzdržim zavest, ki pojema vedno bolj in bolj, v meri, kot se razkrajajo truplo, mraz sega do srca še mi prejšnja sreča. Čutim, kako ugaša poslednja iskrica zavesti, še trenutek, pa bo ugasnila popolnoma. Slutim, dobra duša že teče, samo še nekaj trenutkov, pa bo tukaj.

Toda mir je neprodiren, groben. Ni nikogar! Ne, tako ne morem s sveta. Samo en prijateljski sočutni vzdihljaj na poslednjo pot. Vsaj to sem zaslužil z vsemi napori življenja, vsemi razočaranji in propadlimi nadami.

Še trenutek in mora biti tul!

Toda ni ga...

Zavest ugaša.

Samo še sekundo!

Ni mogoče...

Torej tako moram s sveta! Tujec nepoznan, od nikogar žalovan, za vse, kar sem delal in trpel...

Padem v nezavest.

Kriknem...

Gospodinja stanovanja zasliši krik. Preplašena priteče v sobo:

»Kaj se je zgodilo?« vpraša preplašena.

»Umrli sem,« odvrnem bodeč se iz sna v poluzavesti.

»Ste bolani?«

»Nisem. Sanjalo se mi je, da sem umrl.«